

בג"ץ 2979/96

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

העותרות:

1. פי ב'
 2. סי ר'
 3. טי סי'
 4. די שי'
 5. האגודה לזכויות האזרח בישראל
- כולן ע"י ב"כ עוה"ד הדס תגרי ואח'
האגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב ביאליק 12, ת"א 63324
טלפון: 03-5254162 פקס: 03-5254726

נגד

המשיבים:

1. השר לבטחון פנים
2. המפקח הכללי, משטרת ישראל
3. ראש אגף כח אדם, משטרת ישראל

כולם על ידי פרקליטות המדינה
משרד המשפטים
רח' צאלח א-דין 29, ירושלים

עיקרי טיעון מטעם העותרות

I. תמצית ההליכים בדיון בעתירה

א. העתירה

1. ביום 28.4.96 הוגשה לבית משפט נכבד זה העתירה לצו-על-תנאי, והציגה לבית המשפט מציאות של אפליה מושרשת ומובנית כלפי נשים בכל הנוגע לגיוסן, שיבוץן לתפקידים וקידומן במשטרת ישראל.

2. העתירה הציגה את עניינן של העותרות 1-3, אשר נסיונותיהן להתגייס למשטרה עת ארוכה עלו בתוהו, כאשר נאמר להן בהזדמנויות שונות, כי הסיבה לאי-גיוסן למשטרה היא היותן נשים. כמו כן, הוצג עניינה של העותרת 4, אשר בקשתה לשרת כחובשת במחוז ירושלים של המשטרה, ולאחר מכן במחוז ש"י של המשטרה, נענתה בסירוב, בשל היותה אישה.

3. ביום 18.9.96 הוגשו לבית המשפט 3 תצהירים נוספים:

המצהירה 1, שתצהירה סומן תצ/1, היא שוטרית המשרתת כסיירת חוקרת ביחידת התיירות במחוז ירושלים. בקשתה של המצהירה 1 להתגייס ליחידת סיור מיוחדת אופנועים (יס"מ אופנועים) נדחתה, בשל היותה אישה. לפני מספר שנים נדחתה בקשתה של המצהירה 1 לשרת כחבלנית ביחידת החבלה של המשטרה, בשל היותה אישה, וזאת על אף שעברה את כל המבחנים הדרושים לקבלה ליחידה.

המצהירות 2 ו-3, שתצהיריהן סומנו תצ/2 ו- תצ/3, ניסו להתגייס למשטרה עת ארוכה, אולם נסיונותיהן עלו בתוהו, בשל היותן נשים.

4. בעתירה הוצגו נתונים הנוגעים לשירות שוטרות במשטרה, מהם עולה קיומה של מציאות מפלה בנוגע לשירות נשים במשטרה בכלל, ובנוגע לשירותן בשורה ארוכה של מקצועות ותפקידים, המוגדרים כתפקידים "ייעודיים" או "תפקידי שטח", בפרט. מנתונים אלו, ומשילובם עם השתלשלות העניינים בעניינן של העותרות והמצהירות, עולה בבירור קיומה של אפליה קשה בגיוסן, שיבוץן וקידומן של נשים במשטרה בכלל, ובמקצועות הייעודיים בפרט.

ב. הצו-על-תנאי

5. ביום 29.4.96 ניתן צו-על-תנאי כמבוקש בעתירה, אשר הורה למשיבים להתייצב וליתן טעם:

(1) "מדוע לא יביאו לגיוסה של העותרת מספר 1 למשטרת ישראל ולשיבוצה כשוטרת סיור במחוז תל-אביב של המשטרה או בתפקיד מבצעי אחר במחוז זה;

(2) מדוע לא יערכו לעותרות 2 ו-3 מבחני מיון וקבלה המקובלים בגיוס למשטרת ישראל, ובהתאם לתוצאותיהם ישקלו את גיוסן למשטרה ואת שיבוצן בתפקידים, ההולמים את כישוריהן במחוז מגוריהן ללא אפליה בשל מינן;

(3) מדוע לא ישבצו את העותרת 4 כחובשת במשטרת ישראל - שלא במסגרת משמר הגבול - בתפקיד שמתקיימות לגביו מלוא האפשרויות המקצועיות, לרבות אפשרויות הקידום, המתקיימות לגבי חובשים-גברים במשטרת ישראל, וזאת בכפוף למצב בריאותה, כמפורט בסעיף 41 לעתירה;

(4) מדוע לא תימנע משטרת ישראל מלהפלות נשים בשל מינן בגיוסן, בשיבוצן, ובקידומן לתפקידים שונים במשטרת ישראל, הן באופן ישיר, והן בעקיפין על ידי קביעת תנאים שאינם ממין העניין - כגון תנאי של שירות קרבי - המונעים או מצמצמים את האפשרות של נשים להתקבל למשרות אלו. זאת, בין מניעה מוחלטת ובין מניעה חלקית, על ידי קיום מכסות, הן ביחס לגיוס נשים למשטרה והן ביחס לשיבוץ לתפקידים מסוימים;

(5) מדוע לא יערכו בתוך 6 חודשים תוכנית פעולה, שמטרתה להביא לשוויון הלכה למעשה בכל הנוגע לגיוס, שיבוץ וקידום שוטרות במשטרת ישראל, כמפורט בסעיף 72 לעתירה, ומדוע לא יחוייבו לבצע תוכנית זו;

(6) מדוע לא יביאו לכך שמשטרת ישראל תפצה את העותרות 1-4 בגין האפליה שננקטה כלפיהן על ידיה, בסכום שימצא בית המשפט הנכבד לנכון."

6. הוראת סעיף (5) לצו-על-תנאי עניינה תוכנית פעולה שהמשיבים התבקשו לערוך, ולהתחייב לבצעה. כמצוין בצו-על-תנאי, עיקריה של תוכנית הפעולה פורטו בסעיף 72 לעתירה, בו נקבע כי עליה לכלול לכל הפחות את היסודות הבאים:

א. מיפוי ובדיקה של המצב הקיים במשטרת ישראל בכל הנוגע לייצוגן של שוטרות בתפקידים שונים, לרבות נתונים מפורטים בעניין זה, ובכל הנוגע לאפליה, בה נתקלות שוטרות במהלך שירותן.

ב. ניתוח הגורמים לאפליה הקיימת, ובין היתר:

(1) זיהוי ואיתור הגישות ודרכי הפעולה של המפקדים והשוטרים בדבר גיוס נשים ושילובן בתפקידים וביחידות השונים של המשטרה, ובפרט אלו בהם קיים תת-ייצוג לנשים.

(2) עריכת בדיקה מקיפה של מדיניות, נהלים ואופן פעולה בכל הקשור לגיוס ושיבוץ כוח אדם במשטרה, במגמה לאתר את אלו המפלים באופן ישיר או עקיף כנגד נשים.

(3) בדיקת הרלוונטיות וההכרחיות של התנאים והכישורים הנדרשים לתפקידים שונים, שיש בהם משום אפליה כלפי נשים, כגון דרישת שירות קרבי, במגמה לצמצם ולנטרל אפליה זו.

ג. קביעת יעדים לשינוי מצב זה, לרבות קביעת יעדים של ייצוג הולם לנשים-שוטרות במשטרת ישראל בכלל, ובתפקידים וביחידות השונים, בהם לא קיים ייצוג הולם כאמור, בפרט; קביעת לוחות זמנים להשגת יעדים אלו.

ד. קביעת פעולות שונות שתבצע המשטרה במטרה להביא לשוויון הלכה למעשה לנשים-שוטרות, לרבות הפעולות הבאות: קביעת נהלי גיוס שוויוניים; הנחיית המפקדים והשוטרים; קיום פעולות הסברה וחינוך בקרב השוטרים והשוטרות על מנת להקל על שילובן של שוטרות במכלול התפקידים במשטרת ישראל.

ה. קביעת מנגנון לטפול בתלונות של שוטרות ושל מי שפנו ללשכות הגיוס של המשטרה בדבר אפליה על רקע מין, לרבות נקיטת הליכים משמעותיים כנגד שוטרים ומפקדים שפעלו באופן מפלה.

ו. קביעת מנגנון דיווח, פיקוח, מעקב ובקרה תקופתיים על יישום התוכנית, והערכתה מחדש מעת לעת.

ג. תצהיר התשובה

7. בתצהיר תשובתם, שהוגש ביום 30.9.96, הצהירו המשיבים :

"על פי מדיניותה המוצהרת של המשטרה היא נוהגת דין שווה בגברים ובנשים, וכל המקצועות במשטרה פתוחים בפני נשים בלי אבחנה על רקע מינן.

גם לא תמצא, לא בפקודת המשטרה, ולא בפקודות הקבע מטעמה, אף לא בשום הוראה, נוהל, הנחיות או כללים הקיימים במשטרה, כל אבחנה בין המינים, לא לעניין גיוס, אף לא לעניין שיבוץ או קידום.

אולם, בחינת המצב בשטח העלתה, כי בפועל נמנע גיוסן של נשים למקצועות מסוימים, לעתים בשל דרישות סף, ולעתים - בשל העדר שליטה על יישום בשטח של המדיניות המוצהרת, לגבי המגזר הייעודי".

(סעיפים 8-9 לתצהיר התשובה).

8. המשיבים הצהירו כי על רקע האמור החליט המפקח הכללי של המשטרה להקים צוות בדיקה מיוחד לבחינת נושא גיוסן של נשים ושיבוץן בשירות המשטרה, תוך שקילת צרכי המשטרה, ולאור הוראות החוק והנחיות הפסיקה. עוד הוצהר כי הדו"ח שיערוך הצוות יימסר למפקח הכללי לא יאוחר מיום 1.3.97. המשיבים טענו כי בהקמת צוות הבדיקה באו העותרות על סיפוקן, ודין העתירה להידחות.

9. בעניין של העותרות 4-1 טענו המשיבים כי אין בסיס לטענותיהן, וכי אין ללמוד מעניינן על מדיניות מפלה של המשטרה כלפי נשים. עוד אמרו המשיבים, כי אפילו התקיימה אבחנה פסולה בעניינן של העותרות 4-1, הרי עניינן ימצא את פתרונו במסגרת דיוני הוועדה. (סעיפים 31-17 לתצהיר התשובה).

המשיבים טענו עוד כי אף הנתונים הסטטיסטיים בנוגע לשירות נשים במשטרה אינם מעידים על אפליה כלפי נשים במשטרה. (סעיפים 19 ו-32-35 לתצהיר התשובה).

10. צוות הבדיקה (להלן - צוות הבדיקה או הוועדה) הוקם וישב על המדוכה. ביום 2.9.97 נמסר לב"כ העותרות טלפונית, כי המלצות הדו"ח שערך הצוות אושרו במלואן על ידי מפכ"ל המשטרה ושר המשטרה באותו היום, יום 2.9.97.

דו"ח צוות הבדיקה מצורף לעיקרי הטיעון מטעם המשיבים.

11. ביום 4.9.97 מסרה ב"כ המשיבים לב"כ העותרות טלפונית, כי נוסף על ההמלצות שבדו"ח, מגבשים המשיבים המלצות נוספות, אשר תועברנה לידי העותרות ביום 7.9.97. טיעונים אלו אינם מתייחסים להמלצות הנוספות האמורות להיות מוגשות, שטרם הועברו לידי העותרות במועד הגשת עיקרי טיעון אלו.

12. יצויין, כי לאחר שניתן תצהיר התשובה של המשיבים, ובו הודיעו המשיבים על הקמת וועדה לבדיקת גיוס נשים ושיבוץ במשטרת ישראל, המתינו העותרות לדו"ח צוות הבדיקה, ונמנעו מלבקש קביעת מועד לדיון בעתירה, מתוך רצון לאפשר לצוות הבדיקה לערוך בדיקתו, ומתוך תקווה שבפעולותיו ייצא המענה לעתירתו. רק לאחר שחלף מועד הארכה הנוספת שנקבעה להגשת המלצות הדו"ח, יום 10.5.97, ולא עלה בידי העותרות לברר מהן מסקנות הדו"ח והאם ישנה כוונה לישמן, פנו העותרות בבקשה לקבוע מועד לדיון בעתירה. כאמור, בסופו של דבר אושרו המלצות הדו"ח שבוע ימים לפני מועד הדיון בעתירה, ואז הועבר הדו"ח לראשונה לעיון של העותרות.

13. צוות הבדיקה, שהוקם על ידי המשיב 2 לבדיקת נושא גיוס נשים ושיבוץ במשטרת ישראל, נועד להוות מענה, כך יש להניח, לסעדים הכלליים שהתבקשו בעתירה (סעיפים 4 ו-5 לצו-על-תנאי). ניכר מהדו"ח שערך הצוות, כי הושקעה בהכנתו עבודה רבה, בעיקר באיסוף נתונים וניתוחם, וכי חברי הוועדה, קציני משטרה בדרגות הבכירות ביותר ובראשם תת-ניצב אבי פדר, פעלו לבדיקה יסודית, על פי מיטב שיקול דעתם, של נושא גיוס נשים ושירותן במשטרה. לדו"ח ומסקנותיו חשיבות רבה בכך שהן ממצאיו והן מסקנותיו מהווים הודאה חד משמעית, כי נשים מופלות לרעה בגיוס ובשיבוץ לתפקידים במשטרת ישראל, וזאת ללא כל הצדקה עניינית. כמו כן, הדו"ח מבטא הצהרת כוונות, גם אם מסויגת ורווית מסרים כפולים, לפעול למען השגת שוויון בשירותן של נשים, ואף בכך התקדמות חשובה ביחס לעבר. אולם, על אף האמור, כולל הדו"ח ליקויים יסודיים ביותר, הן ביחס לנתונים שנאספו בו, והן במסקנותיו, ואין בהם משום מענה הולם לבעית האפליה, שהוצגה בעתירה ונחשפה בדו"ח עצמו, ולסעדים הכלליים שהתבקשו בעתירה. בנוסף, לא התקבל אף אחד מהסעדים הספציפיים שהתבקש בעתירה, בעניין של העותרות 1-4 ובעניין המצהירות.

II. אפליה כלפי נשים במשטרת ישראל

14. העתירה לצו-על-תנאי פירטה יריעה עובדתית רחבה ומפורטת המעידה על קיומה של אפליה, ובטיעונים אלו לא נחזור אלא על מקצת הדברים. בית המשפט מתבקש לראות בעתירה לצו-על-תנאי חלק בלתי נפרד מעיקרי טיעון אלו - לעניין פרק זה בטיעונינו רלוונטי הפרק העובדתי בעתירה (סעיפים 1-46 לעתירה).

15. כבר בפתח דבריהם בתצהיר התשובה מודים למעשה המשיבים כי הם נוהגים באופן מפלה בכל הנוגע לשירות נשים במשטרה:

”בחינת המצב בשטח העלתה, כי בפועל נמנע גיוסן של נשים למקצועות מסוימים, לעתים בשל דרישות סף, ולעתים - בשל העדר שליטה על יישום בשטח של המדיניות המוצהרת, לגבי המגזר הייעודי”.

המשיבים טענו, עם זאת, כי:

”על פי מדיניותה המוצהרת של המשטרה היא נוהגת דין שווה בגברים ונשים, וכל המקצועות במשטרה פתוחים בפני נשים בלי אבחנה על רקע מינן”.

א. נתונים סטטיסטיים אודות שירות נשים במשטרה

16. הממצאים שבדו"ח הוועדה מאשרים באופן חד-משמעי את טענות העותרות בעתירתן, בדבר אפלייתן של נשים במשטרת ישראל, וזאת על אף העובדה, כי דו"ח הוועדה התמקד בעיקר בבדיקת הטענות כנגד נשים, במקום טענות בדבר אפליית נשים. (למשקל הראיות הסטטיסטיות - ר' בחלק המשפטי של העתירה לצו על תנאי).

17. עיקרי הממצאים הסטטיסטיים - מנתוני דו"ח הוועדה, מנתונים שהובאו בתצהיר התשובה של המשיבים, ומנתונים שהומצאו לעותרות על ידי המשיבים, עולים הממצאים הבאים:

א. נשים מהוות 18.76% ממצבת כוח האדם במשטרת ישראל.

ב. נשים מהוות 12% בלבד מהמגזר היעודי במשטרת ישראל, 10% מאגף המבצעים, ונעדרות לחלוטין מ- 42% מהמקצועות המשטרתיים. ב-10 השנים האחרונות לא חל כל שיפור בייצוגן במקצועות המשטרתיים השונים.

ג. במהלך 8 השנים שמ-1987 ועד 1995 פחת אחוז הנשים במשטרה ב-2%, מ-19.87% ל-17.8%, ירידה של 10.4% בייצוג הנשים, (2% מתוך 19.87%). זאת לאחר שב-30 השנים שקדמו חלה עליה הדרגתית ועקבית בשיעור הנשים במשטרה.

ד. בשנים 1995-1990 אחוז הנשים בקרב המגויסים למשטרה היה 10.7%. אחוז המגויסות בשנים אלו פחת ב-2.83% מאחוז המגויסות בשנת 1984 (13.53%), דהיינו ירידה של 20.1% בשיעור הנשים המגויסות למשטרה (2.83% מתוך 13.53%).

ה. משנת 1984 ל-1990 ירד אחוז המגויסות למגזר היעודי מ-10.88% בשנת 1984 ל-8.1% בשנת 1990, ירידה של 25.5% בשיעור הנשים המתגייסות למקצועות הייעודיים. נתוני שנת 1990 משקפים ככל הנראה את נתוני השנים 1990-1995, כפי שיוסבר להלן.

ו. בשנת 1995 שיעור הנשים שגויסו למשטרה היה מחצית משיעורן בקרב הפונים ללשכות הגיוס, דהיינו סיכוייה של אישה להתגייס למשטרה הוא מחצית מזה של גבר. נתונים אלו משקפים ככל הנראה את נתוני 1990-1995, כפי שיוסבר להלן.

18. העותרות יטענו כי לנתונים אלו לא יכול להיות כל הסבר למעט קיומה של אפליה שחסמה גיוס נשים למשטרה, והביאה לצמצום משמעותי בגיוסי נשים למשטרה.

19. ייצוג נשים במצבת כוח האדם - דו"ח הוועדה מצא כי נשים מהוות 18.76% ממצבת כוח האדם במשטרת ישראל. דו"ח הוועדה מצא עוד כי משנת 1987 לשנת 1996 חלה ירידה בשיעור הנשים במצבת כוח האדם, מ-20% בקירוב ל-19% בקירוב. יצויין כי בשנת 1995 עמד שיעור הנשים במצבת כוח האדם על 18% בקירוב (סעיף 32 לכתב התשובה).

הוועדה מצאה עוד כי שיעור הנשים במגזר הייעודי עומד על 12%.

הירידה במצבת כוח האדם במשטרה עומדת בניגוד למגמה שהיתה קיימת קודם לכן, שהיא מגמה של עליה מתמדת בשיעור הנשים במצבת כוח האדם:

בשנת 1956 - 4.7%
בשנת 1966 - 7.8%
בשנת 1976 - 15.7%
בשנת 1987 - 19.87% (על פי נתוני דו"ח הוועדה).

נתוני 1976-1956 מתוך המאמר "Female Police Officers In" Israel: Patterns of Integration and Discrimination", Erella Shadmi, *Feminist Issues*, Fall 1993 ומסומן א'.

20. ייצוג בקרב מקצועות משטרתיים שונים - הוועדה קבעה כי נשים נעדרות לחלוטין ייצוג ב- 75 מתוך 178 (42%) מקצועות המשטרה, וכי ב- 17% מתוך 30 מקצועות מרכזיים בתחום הייעודי (אגף מבצעים ואגף חקירות) אין כלל ייצוג לנשים. בנוסף נמצא כי ישנם מקצועות רבים בהם ייצוג הנשים נמוך ביותר. בין המקצועות בהן אין ייצוג לנשים או שחלקן בו נמוך ביותר נמצאו:

21.

פיקוד המשטרה הטריטוריאלית (מפקדי תחנה/ מרחב/ מחוז) - 0%
בוחני תנועה - 0%
סייר תנועה בינעירוני - 2.9%
מקצועות החבלה - 0%
סייר תנועה אופנוען - 0%
בלש - 1.93%
רכז מודיעין - 0.68%

מסך כל מקצועות הסיור, מקצוע משטרתית מרכזי, נמצאו כ-10% נשים. במקצועות סיור השטח נמצאו בין 8%-0% נשים (עמ' 24-25 לדו"ח); פירוט מקצועות הסיור ושיעור הנשים - הנמוך ביותר - בהם מפורט בנספח ד' לדו"ח).

21. ב-10 השנים האחרונות לא חל כל שיפור בייצוג הנשים במקצועות הייעודיים, ובכל אחד מהמקצועות שצוינו לעיל והמרכזיים, כגון סיור, בילוש, מודיעין, סייר תנועה בינעירוני, פיקוד טריטוריאלית.

(השוה לנתוני 1987 מופיעים במאמר נספח א')

22. הצגה מטעה של הנתונים - העותרות יטענו כי צורת הצגת הנתונים בדו"ח הוועדה הינה מטעה, ומסתירה את העובדה כי בשנים 1990-1995 חלה ירידה חדה באחוז הנשים המגויסות למשטרה, וחדה עוד יותר באחוז הנשים המגויסות למקצועות היעודיים. העותרות יבקשו מבית המשפט להורות למשיבים להשלים את הנתונים שהובאו בדו"ח הוועדה, כפי שיפורט, על מנת שתתברר התמונה במלואה.

יודגש, כי כל הנתונים שיובאו להלן וינתחו על ידי העותרות מקורם בדו"ח הוועדה, בכתב תשובתם של המשיבים, ובנתונים שהומצאו לעותרות על ידי המשיבים לבקשת העותרות. ניתוח הנתונים כרוך בניתוח פרטני ודקדקני, ואולם משמעות הנתונים רבה ביותר, ולפיכך ניתוח זה הינו חיוני להבנת עומק הבעיה.

23. בעמ' 22-25 לדו"ח הוועדה מובאות טבלאות ובהן הנתונים הבאים, בנוגע לשיעור הנשים במשטרת ישראל:

- א. אחוז הנשים בכלל מצבת כוח האדם (עמ' 22)
- ב. אחוז הנשים במצבת כוח האדם הייעודי (עמ' 22)
- ג. אחוז הנשים מקרב כלל המגויסים (עמ' 23)
- ד. אחוז הנשים מקרב המגויסים למגזר היעודי (עמ' 24).

כל הנתונים הללו מובאים ביחס ל-3 נקודות זמן בלבד: שנת 1996 ושנת 1990. הנתונים לגבי אחוז הנשים במצבת כוח האדם (ס"ק א' ו-ב') מובאים עוד ביחס לשנת 1984, והנתונים לגבי אחוז הנשים בקרב המגויסים (ס"ק ג' וד') מובאים עוד ביחס לשנת 1987.

כפי שיראו העותרות להלן, בשנת 1996 חל שיפור מסוים (באופן יחסי בלבד) בגיוס נשים למשטרה, שיפור שאינו משקף את שאירע בשנים 1990-1995, שנתוניהם דומים לנתוני שנת 1990, ולא לנתוני שנת 1996. נדגים את האמור ביחס לנתון של אחוז הנשים בקרב המגויסים, וזאת על מנת להראות את חומרת הבעיה.

24. שיעור הנשים בקרב המגויסים למשטרה - בטבלה, המציגה את אחוז הנשים בקרב המגויסים למשטרה, מופיעים הנתונים הבאים (עמ' 23 לדו"ח):

בשנת 1984 - 13.53% מקרב המגויסים החדשים

בשנת 1990 - 11.04%

בשנת 1996 - 17.20%

מתחת לטבלה מצוינת המסקנה כי "חלה עליה באחוז הנשים המגויסות למשטרה".

נתונים אלו כשלעצמם מצביעים על בעיה חמורה, בהיות אחוז הנשים המגויסות למשטרה כה נמוך. אולם, הנתונים המלאים לשנים אלו חושפים תמונה, שהיא אף חמורה יותר מהתמונה החמורה הנחשפת ממילא.

אחוז הנשים שגויסו למשטרה בשנים 1995-1990 :

בשנת 1995 - 12.6% (234 מתוך 1849)

בשנת 1994 - 12.8% (169 מתוך 1316)

בשנת 1993 - 9.2% (201 מתוך 2171)

בשנת 1992 - 7% (82 מתוך 1146)

בשנת 1991 - 10.7% (122 מתוך 1136)

בשנת 1990 - 11% (102 מתוך 907).

(נתוני שנת 1994-1990 מובאים מנספחים ע/16 ו-ע/17 לעתירה. נתוני שנת 1995 מתצהיר

התשובה - סעיף 32)).

סה"כ בשנים 1995-1990, מתוך 8525 מגויסים חדשים למשטרה, גויסו 910 נשים, כלומר

נשים היוו 10.7% מכלל המגויסים.

השוואת נתון זה עם הנתון שצוין בדו"ח ביחס לשנת 1984 (13.53%) מעלה כי אחוז

המגויסות פחת ב- 2.5% משנה זו, ירידה של 18.4% בשיעור הנשים המגויסות.

בהקשר זה יש לציין כי לא מוסבר בדו"ח מדוע ביחס לאחוז המגויסים נבדקה שנת 1984,

ואילו ביחס למצבת כוח האדם נבדקה שנת 1987.

המסקנה העולה היא כי לא חלה עליה הדרגתית באחוז הנשים המגויסות, אלא נתוני

שנת 1990 משקפים את נתוני השנים 1995-1991, שנים בהם שיעור הנשים שגויס למשטרה היה

נמוך ביותר ועמד בכללותו, לרבות גיוס לתפקידים מנהליים, על 10%, שיעור נמוך משיעור הנשים

שגויסו בשנים שלפני כן. בשנת 1996 חל שיפור מסוים, ואחוז הנשים המגויסות עלה ל- 17%,

שאף הוא שיעור נמוך.

מנתוני הדו"ח עולה כי שיעור הנשים המגויסות למגזר היעודי הינו כדלקמן:

בשנת 1984 - 10.88%

בשנת 1990 - 8.1%

בשנת 1996 - 12.94%

משנת 1984 לשנת 1990 ירד אחוז הנשים המגויסות למגזר היעודי ב-2.78%, ירידה בשיעור 25.5% (מתוך 10.88). לא הובאו בדו"ח הנתונים לשנים 1991-1995, ונתונים אלו אינם מצויים בידי העותרות. ניתן להניח, כי כפי שהנתונים בדבר אחוז המגויסות בשנת 1990 דומים לנתונים אלו לשנים 1990-1995, כך דומים גם נתוני הגיוס למגזר היעודי לשנת 1990 (8.1%) לנתונים אלו בכלל השנים 1990-1995. נתונים אלו מבטאים שיעור נמוך ביותר של גיוס נשים למגזר היעודי, וירידה חדה בשיעור זה, בהשוואה לשנים שקדמו.

יצויין כי נתונים אודות גיוס ושילוב נשים במגזר היעודי הם הנתונים המשמעותיים בנוגע לשילוב נשים במשטרה, בהיות מגזר זה המגזר המרכזי בעבודת המשטרה, ובו מתבטאת תופעת האפליה כלפי נשים. למגזר המנהלי מגויסות נשים בשיעור גבוה בהרבה משיעורן במשטרה.

26. שיעור הנשים בקרב הפונים ללשכות הגיוס - המשיבים טענו בכתב תשובתם כי קיימת התאמה בין החלוקה באחוזים בין נשים וגברים הפונים להתגייס למשטרה, ובין החלוקה באחוזים של המגויסים בסופו של התהליך. כלומר - השתמע מכך כי האחוז הנמוך של נשים המגויסות למשטרה נובע מכך שאחוז נמוך של נשים פונות להתגייס למשטרה. דווקא הנתונים שהביאו המשיבים כתימוכין לטענתם חושפים ממצא מדהים, ממנו עולה כי הסיכוי של אישה להתגייס למשטרה הוא בדיוק מחצית מזה של גבר. (הנתונים מובאים בסעיפים 32-33 לכתב התשובה).

הנתונים שהובאו כתימוכין לטענה זו מראים כי בשנת 1995 היוו הנשים 25% מכלל הפונים לגיוס, ובסופו של דבר היוו רק 12% מכלל המגויסים.

המשיבים טענו כי ביחס לשנת 1996 השתנה נתון זה משמעותית - "בשנה זו היוו הנשים 20% מכלל הפונים למשטרה, ובסופו של הליך היוו הנשים שגויסו כ- 20% מכלל המגויסים". אולם, ראשית, מהנתונים שבטבלה שבסעיף 32 עולה, כי אחוז הנשים בקרב הפונות היה 23.7%

(695: (695+2233)), ולא 20% כפי שצוין, ושאוהז המגויסות היה 19.4%. דהיינו, בקרב הפונים ללשכות הגיוס היוו נשים 23.4%, בעוד שבקרב המגויסים שיעורן היה 19.4%. כמו כן, הנתונים ל-1996 הם נתונים המתיחסים ל-5 חודשים בלבד, שזו תקופה קצרה מדי לניתוח מגמות בגיוס. כך למשל, בסופו של דבר בשנת 1996 כולה היוו הנשים רק 17% מכלל המגויסים, ולא 20%, כפי שעולה מנתונים אלו.

אולם, חשוב מכך, כפי שנראה לעיל, נתוני 1996 ייצגו שיפור מסוים באוהז הנשים המגויסות למשטרה, ביחס לנתוני 1990-1995, ומכאן ניתן להניח שהנתונים שהובאו על ידי המשיבים ביחס לשנת 1995 משקפים את אוהז הנשים שגויסו ביחס לאוהז הפונות ללשכות הגיוס בשנים אלו. יש לציין כי נתונים בדבר שיעור הפונות ללשכות הגיוס בשנים אלו, והשוואתם לשיעור המגויסות לא הובאו כלל בדו"ח הוועדה, ואינם מצויים בידי העותרות.

יש לציין עוד כי גם הנתון בדבר מספר הנשים הפונות ללשכות הגיוס אינו נתון אובייקטיבי, נקי מהשפעות מפלות. ראשית, כפי שתואר בעתירה, במקרים רבים, לנשים הפונות טלפונית ללשכות הגיוס, נאמר כי אין תקנים או כי אין תקנים לנשים, ועל ידי כך נשים אלו מעודדות שלא לפנות ללשכות, ואינן מופיעות בסטטיסטיקה של הפונות. שנית, הקריטריונים המפלים לגיוס ושיבוץ - ובפרט קריטריון השירות הקרבי - משפיעים על מספר הפונות למשטרה.

27. השוואה לנתונים מחו"ל - המשיבים טענו בכתב תשובתם, כי אוהז הנשים במשטרת ישראל גבוה יחסית למשטרות אחרות בעולם. לטענה זו אין כל משמעות כשלעצמה - וכי אפליה חמורה יותר שנקטת אולי במקומות אחרים מצמצמת במשהו את האפליה החמורה הנקטת במשטרת ישראל? בכל העולם, המשטרה, ביחד עם מכבי האש, מככבת בפסקי הדין שענינם אפליה כנגד נשים (כמה מהם יובאו בהמשך), וזאת כנראה מסיבות היסטוריות, סוציולוגיות ופסיכולוגיות הנעוצות בתפיסתם כגופים גבריים. בנוסף, לנתונים ההשוואתיים אין כל משמעות ללא בדיקת מכלול נסיבותיהם. לעניין זה, יש לציין את הסתייגות המובאת בדו"ח הוועדה (אך לא בכתב התשובה של המשיבים), על פיה במשטרות אחרות, כוח האדם המינהלי אינו נחשב חלק מהכוח המשטירתי (עמ' 38 לדו"ח). אם בודקים את אוהז הנשים במגזר היעודי במשטרת ישראל יורד ייצוג הנשים בו ל-12% לכל היותר.

28. בנוסף, קיימות מדינות אחרות מאלו המצוינות בכתב התשובה, בהן ייצוג הנשים במשטרה גבוה יותר. כך למשל בערים שונות בארה"ב קיים ייצוג נשים במשטרה כאמור: דטרויט (21%); שיקגו (19%); פילדלפיה (19%); לוס אנג'לס (17%); ניו יורק (14%).

ר' המאמר מצ"ב ומסומן ב'.

29. הנקודה הרלוונטית הנוספת בנוגע לייצוג הנשים במשטרת ישראל, ובפרט בהשוואה לייצוגן במשטרות בחו"ל, היא הפער בין אחוז הנשים בקרב המגויסים החדשים, לבין אחוז הנשים בקרב מצבת כוח האדם. במשטרת ישראל אחוז הנשים בקרב המגויסים החדשים נמוך בהרבה (11% בקרב מגויסים לעומת 18% במצבת כוח האדם בשנים 1990-1995) מאשר שיעורן במצבת כוח האדם. דו"ח הוועדה לא התייחס כלל לממצא זה ולא נתן לו כל הסבר.

במדינות אחרות, המצב הוא הפוך, דבר המצביע על מגמה של עליה בשיעור הייצוג של נשים, לעומת מגמה שלילית במשטרת ישראל. נתונים בדבר אחוז נשים בקרב המגויסים החדשים בחו"ל, לא הובאו בדו"ח הוועדה.

כך נמצא במחקר הבא ביחס לשנת 1986 :

- (1) בדטרויט היוו נשים 18% ממצבת כוח האדם ו- 33% מהמגויסים החדשים.
- (2) בבירמינגהם מהוות נשים 15% ממצבת כוח האדם ו- 34% מהמגויסים החדשים.
- (3) בפיניקס מהוות נשים 15% ממצבת כוח האדם ו- 34% מהמגויסים החדשים.
- (4) בושינגטון הבירה היוו נשים 13% ממצבת כוח האדם ו- 40% מהמגויסים החדשים.
- (5) בשיקגו היוו נשים 10% ממצבת כוח האדם ו- 33% מהמגויסים החדשים.

On the Move: The Status of Women in Policing, (Police ר')

Foundation, Washington D.C., 1990

מצ"ב כנספח ג' (עמ' 62-76).

העותרות מוכנות להסכים כי שיעור הנשים המגויסות למשטרה בשנים הקרובות יעמוד על 35%, השיעור הממוצע מהנתונים שהובאו.

30. המסקנות מן הנתונים הסטטיסטיים - מן הנתונים עולה כי בשנים 1990-1995 חלה ירידה חדה בשיעור הנשים המגויסות למשטרה בכלל, ואלה המגויסות לתחום היעודי בפרט.

ירידה זו הביאה גם לירידה בשיעור הנשים במצבת כוח האדם במשטרה, לאחר שבמהלך 30 השנים שלפני כן חלה עליה הדרגתית ועקבית בשיעור הנשים במשטרה. בשנים אלו היה אחוז הנשים המגויסות למשטרה מחצית מחלקן בקרב הפונים לשכות הגיוס. לא ניתן להסביר נתונים אלה אלא במדיניות מכוונת שהביאה לצימצום שיעורן של נשים במשטרה, וזאת בתקופה בה חלה עליה מתמדת בהשתתפותן של נשים בשוק העבודה.

31. הנתונים שהובאו בדו"ח הוועדה הם נתונים חלקיים, ואינם משקפים את התמונה במלואה. מכאן, שעל המשיבים להשלים את הנתונים החסרים לכל אחת מן השנים 1980-1996, וזאת ביחס לנתונים המצוינים בעמ' 22-24 לדו"ח הוועדה, וכן ביחס לנתון שאינו מופיע בדו"ח - שיעור הנשים בקרב הפונים לשכות הגיוס. כמו כן, מן הראוי היה כי המשיבים ישלימו נתונים ביחס לייצוגן של נשים במשטרות בחו"ל, לרבות פעולות הננקטות להגברת ייצוגן של נשים במשטרות. יש לציין כי מדובר בנתונים שניתן לשלוף מהמחשב בלחיצת כפתור, והמצאתם אינה כרוכה במאמץ רב. יש משמעות גדולה להשלמת נתונים אלו, לא רק ביחס לעבר, אלא לסייע בקביעת הפעולות הנדרשות לשינוי המצב הקיים, לרבות קביעת יעדים לייצוגן ההולם של נשים, לאור המגמות שיחשפו.

32. מכל מקום, ההיבט הרלוונטי ביותר ביחס לנתונים אודות שיעור נשים במשטרה ושיעורן בקרב המתגייסים, מעבר לאחוז הנמוך באופן מוחלט, הוא המגמה על פיה, בתקופה בת 10 שנים, ירד שיעור הנשים במשטרה, וירד עוד יותר שיעורן בקרב המגויסים החדשים בכלל, והמתגייסים לתחום הייעודי בפרט. זאת, כאשר ניתן היה לצפות דוקא לעליה הדרגתית בשיעור זה, בדומה למגמה שהיתה קיימת לפני כן. נתון זה הוא שמלמד יותר מכל על קיומה של אפליה.

III. סיבות מפלות לתת-ייצוג

33. הוועדה לא בדקה ישירות את הסיבה לייצוג הנמוך של נשים במקצועות המגזר הייעודי, ובפרט לא נבדקו ולא נקבעו ממצאים בנוגע לאותם 75 מקצועות משטרתיים בהם אין כלל ייצוג לנשים. בוודאי ובוודאי שלא נמצאו כל ממצאים העשויים להסביר נתונים אלו בכל סיבה שאיננה אפליה. עובדה זו כשלעצמה די בה לבסס ממצא חד משמעי כי נתונים אלו מעידים על מדיניות של אפליה, שהרי השכל הישר מחייב כי העדר ייצוג מוחלט של נשים בכל כך הרבה מקצועות משטרתיים וייצוג מאד נמוך במקצועות רבים נוספים יכול להיות מוסבר רק במדיניות החוסמת כניסת נשים למקצועות אלו, ובפרט כשלא ניתן לכך הסבר אחר.

34. מעבר למסקנות הנובעות מהנתונים כשלעצמם, מימצאים נוספים מלמדים חד משמעית על סיבות מפלות הגורמות לתת הייצוג של נשים. ממצאים אלה נחלקים לשניים: גישות סטריאוטיפיות ומפלות, וקריטריונים מפלים בגיוס, בשיבוץ וקידום.

ב. גישות מפלות

35. בדו"ח צוין כי נשים העלו בפני הוועדה טענות על יחס ואמירות שוביניסטיות של מפקדים, ועל הטרדות מיניות (עמ' 27 לדו"ח). אין ממצאים נוספים בדו"ח בעניין זה, מאחר שטענות אלו לא נבדקו על ידי הוועדה ועל כך יפורט בהמשך.

36. עניינן של העותרות והמצהירות חושף בצורה ברורה ביותר את הסיבות לייצוג הנמוך של נשים במשטרה בכלל, ובמקצועות הייעודיים בפרט, באופן שלא נחשף בדו"ח, מאחר שזה לא בדק עמדות נשים וטענותיהן. מהמידע המוגבל שעומד לרשות העותרות והוצג בעתירה עולה בבירור כי עמדת המשטרה - לשכות הגיוס ומפקדים - מתנגדת נחרצות לגיוס נשים בכלל ולגיוסן למקצועות הייעודיים בפרט, וכי קיימת חסימה מוחלטת או חלקית מגיוס נשים למקצועות רבים, חסימה המוצאת את ביטויה הרבלי ביחס ועמדות שוביניסטיות.

37. לא נחזור בטיעונינו אלה על העובדות שפורטו בעתירה. נפנה את בית המשפט להשתלשלות העניינים בעניינן של העותרות והמצהירות השונות, להן נאמר שוב ושוב: אין תקנים לנשים, אין גיוסים של נשים, אנחנו מגייסים לתפקידים של גברים, לתפקיד שאת רוצה לא מקבלים נשים. כל זאת בתקופה בה היו גיוסים מסיביים למשטרה, כפי שעולה מהנתונים שהובאו בעתירה. דברים אלו נאמרו לעותרות ולמצהירות גם מפי המפקדים הבכירים ביותר. בהקשר זה נזכיר רק מספר אנקדוטות (בית המשפט מופנה לחלק העובדתי בעתירה).

א. בתשובה לפניית העותרת 1 למפקד מחוז תל-אביב דאז, ניצב גבי לסט, בו ביקשה ממנו לסייע לה להתגייס למשטרת ישראל, והביעה את רצונה להיות שוטרת ביחידת סיור, אמר ניצב לסט לעותרת 1, כי אין הוא חייב להוסיף נשים למרחב שלו, ובוודאי שלא לתפקידי סיור. העותרת 1 ציינה בפני ניצב לסט, כי אין הוא יודע דבר על כישוריה ועל מידת התאמתה לתפקידים במשטרת ישראל, וכי אם הייתה גבר היה שולח אותה מייד לערוך בחינות לתפקידים שונים במשטרה. ניצב לסט אמר לה כי אכן כך הוא הדבר, וזאת משום שיש לו "תקנים עבור גברים" בלבד, מערך הנשים במחוז שלו מספק, אין הוא מעוניין להוסיף עוד נשים למחוז ואם יעשה כן יהיה הדבר לכל היותר למוקד המשטרה.

ב. לעותרת 4, שוטרת במשטרת ישראל, שהיתה חובשת בשירותה הצבאי, וביקשה לאייש תקן פנוי לחובש במחוז ירושלים, אמר נצ"מ מיקי לוי, סגן מפקד מחוז ירושלים: "חמודליה, אצלי במחוז לא תהיה חובשת".

כאשר ביקשה העותרת לאייש תפקיד חובשת מרחב יהודה, תפקיד שהוצע לה על ידי רופא מחוז ש"י של המשטרה, אמר לה סגן מפקד מחוז ש"י, תנ"צ נתן כרמלסקי, כי אין הוא מוכן לקבל אישה לתפקיד חובשת בפיקודו.

ג. המצהירה 1, שוטרת ביחידת התיירות במחוז ירושלים, ביקשה לפני מספר שנים להיות חבלנית ביחידת החבלה של המשטרה, ועברה בהצלחה את כל המבחנים הדרושים. נאמר לה על ידי פסיכולוג יחידת החבלה, סגן ניצב אודי גולדברג, כי לדעתו אישה אינה מסוגלת לעמוד בדרישות התפקיד - קור רוח ותפקוד במצבי לחץ קשים - ובקשתה נדחתה.

לפני כשנתיים ביקשה המצהירה לעבור לשרת ביחידת סיור מיוחדת אופנועים במחוז ירושלים, ונאמר לה על ידי סגן מפקד מחוז ירושלים כי "כרגע אין מקום לבנות ביס"מ". מפקד מחוז ירושלים דאז, ניצב אריה עמית, "הדגיש כי אין בכוונתו לאייש את יחידת האופנועים בשוטרות", כפי שנכתב בסיכומי הראיונות עמה.

ד. למצהירה 2, אשר שירתה שירות לאומי בן שנתיים בתחנת המשטרה בחדרה, ולחברתה ששירתה עימה, נאמר על ידי מפקד התחנה, סגן ניצב יצחק גייסיס, כי "אם הייתן בנים הייתי מגייס אתכן". למצהירה 3, אשר שירתה אף היא בשירות לאומי בתחנת חדרה, וניסתה במהלך 8 שנים להתגייס למשטרה, נאמר שוב ושוב על ידי קצינים ושוטרים המוכרים לה משירותה ומשירותם של בני משפחתה הגברים, כי לא מגייסים נשים למשטרה.

כל העובדות הללו לא הוכחו בתצהיר התשובה, או בכל דרך אחרת.

ג. קריטריונים מפלים

38. בדו"ח נמצא, כפי שנטען בעתירה, כי קריטריון שירות קרבי משמש קריטריון המקנה עדיפות, מוחלטת או יחסית, בקבלה לתפקידים משטרתיים רבים: סייר, שוטר תנועה, סייר תנועה בינעירוני, סייר תנועה אופנוען, סייר יס"מ, חבלן, בלש, לוחם ימ"מ. עוד נמצא, כי במקצועות אלו שירות קרבי מקנה גיוס בדרגת התחלה גבוהה יותר, וכן עדיפות בקידום (קיצור פז"מ להעלאת דרגה). בדו"ח נמצא עוד, כפי שנטען בעתירה, כי "מאחר שנשים מנועות משירות

בצה"ל בתפקידי לחימה, קביעת קריטריון של שירות קרבי מחד וכאמצעי קידום מאידך, חוסמות את הנשים מלהתקבל ולהתקדם בתפקידים אלו (עמ' 17-18 לדו"ח).

יצוין, כי בעתירה ציינו העותרות תשובות רשמיות שניתנו להן, על פיהן הסיבה לאי-גיוסן של נשים נעוץ במדיניות גיוס של בעלי ניסיון קרבי.

בדו"ח לא נקבעו כל ממצאים או מסקנות ביחס לרלוונטיות של קריטריון השירות הקרבי ביחס לתפקידים האמורים, וממילא לא נמצאה רלוונטיות כלשהי, שלא לאמר הכרחיות, לתפקידים אלו. מכאן גם שלא נמצאה הצדקה לעדיפות שהם מקנים בשיבוץ ובקידום. התפקידים האמורים הם כולם תפקידים בהם לנשים אין כלל ייצוג או ייצוג נמוך ביותר, ומכאן ברורה הסיבה לייצוג הנמוך של נשים במקצועות אלו, סיבה הנעוצה בשימוש בקריטריון מפלה, שלו אין הצדקה עניינית. יצוין כי מקצועות אלו כוללים את המקצועות ביחס אליהן עתרו העותרות, ואליהן התייחסו המצהירות בעתירה (יס"מ אופנועים, חבלן, סיור, תנועה).

ד. גישות מפלות הנחשפות בדו"ח

39. גישות מפלות נוספות נחשפות בדו"ח. נספח ה' לדו"ח כולל סיכום ראיונות עם מפקדים. סיכום זה כולל אוסף מגוון של אמירות סטריאוטיפיות ומפלות כלפי נשים. עיקריהן של דעות אלו נאספו למקבץ טענות שנבדקו על ידי הוועדה, והופרכו רובן ככולן.

40. כך נבדקה עמדה המקובלת בקרב מפקדים ושוטרים, והוצגה בדו"ח כ"טענת מפקדים", וכנימוק לאי גיוסן של נשים לתחום הייעודי, והיא כי נשים עוזבות את התחום הייעודי לאחר מספר שנים מועט, ולאחר לידה. בדו"ח נמצא, כי נשים שוהות בתחום הייעודי 6-7 שנים, שנה עד שנתיים פחות מהממוצע של גברים. עוד נמצא כי פער זה מצטמצם על פני השנים, כך שלגבי גברים ונשים שהתגייסו ב-1984 הוא עומד על שנתיים בממוצע, ולגבי אלו שהתגייסו ב-1990 הוא עומד על שנה בממוצע בלבד. המסקנה מהמגמה של צימצום הפער היא, שביחס למתגייסים ב-1996 הוא צפוי להיעלם. עוד נמצא בדו"ח כי רוב הנשים ממשיכות לעבוד בתחום הייעודי גם לאחר לידה. (עמ' 27-29 לדו"ח).

מימצא זה הינו חשוב ביותר, מאחר שהעמדה שהביאה לבדיקתו מהווה אחד הנימוקים המרכזיים לבלימת גיוס נשים למקצועות הייעודיים, ונמצא שאין לה כל ביסוס עובדתי. הפרכת עמדה זו מעידה כי מפקדי המשטרה מחזיקים בעמדות מפלות, שאין להן כל ביסוס במציאות.

41. יש לציין עוד, ביחס לכל העמדות המפלות שנבדקו, כי נקודת המוצא לבדיקתן בדו"ח היא פסולה. הדו"ח בדק עמדות אלה, מתוך מגמה לבדוק האם טענות מפקדים כי העסקת נשים היא "בעייתית", היא נכונה, ואכן הנשים מהוות בעיה (עמדה שמוצאת תהודה בהמלצת הדו"ח האמיצה, אודות "ההכרח להתמודד עם "הבעייתיות" שבהעסקת נשים" - עמ' 39 לדו"ח סעיף א'). אולם, גם ממצא שהיה מעיד על עזיבה גבוהה של נשים את התחום היעודי או ממצאים מעין אלו, אין לו כל משמעות כשלעצמו, ובוודאי שאין הוא מעיד על בעייתיות כלשהי הנובעת מנשים. ממצאים כאלה עשויים להעיד למשל, על שחיקה גבוהה של נשים כתוצאה מאפלייתן, כתוצאה מיחס ואמירות שוביניסטיות, וחסימת דרכן לקידום. ללא בדיקה, בקרב הנשים, על הסיבות לכך, לא ניתן להסיק כל מסקנה ממימצאים אלו. כאמור, שום בדיקה מעין זו לא נעשתה.

42. עמדה סטריאוטיפית ומפלה נוספת של מפקדי משטרת ישראל נבדקה ביסודיות על ידי הוועדה. העמדה, שהובעה על ידי מפקדים, היא כי "ביחידות בהן ריכוז גבוה של נשים התפוקה נמוכה, בהשוואה ליחידות בהן ריכוז הגברים גבוה", ובמילים אחרות - שהנשים פחות טובות מהגברים. ממצאי הבדיקה שערכה הוועדה זכו למסקנה, המובאת כאן כלשונה:

"ריכוז גבוה של נשים אינו מעיד על תפוקה נמוכה במיוחד".

מסקנה צנועה זו, המתחבאת בתחתית עמ' 37 לדו"ח, מסתירה מימצאים מרעישים הרבה יותר. מה שנמצא בבדיקה אינו "כי ריכוז גבוה של נשים אינו מעיד על תפוקה נמוכה". מה שנמצא הוא כי בתחנת משטרה בה יש ריכוז גבוה יותר של נשים, שיעור פענוח תיקי חקירות גבוה ב-50% מתחנה בה ריכוז גבוה של גברים. (נבדקה תחנת משטרה בה 45% נשים לעומת תחנת משטרה בה 18% נשים, ונמצאו 30.7% פענוחים לעומת 21.7% פיענוחים - עמ' 36-37 לדו"ח. יצוין כי שיעור פענוחים של 30.7% הוא שיעור גבוה ביותר).

ה. קידום איטי יותר לנשים

43. נשים שהופיעו בפני הוועדה טענו כי נשים מקודמות לאט יותר, על אף העובדה שהן משכילות יותר. דו"ח הוועדה אישש שתי טענות אלו. הטענה בדבר קידום איטי יותר נבדקה באופן חלקי, על ידי ניתוח סטטיסטי של משך זמן חציוני להעלאה בדרגה במגזר הייעודי בלבד. נמצא כי נשים שוהות בממוצע חצי שנה יותר במעבר מדרגת פקד לדרגת רב-פקד, ושנתיים יותר מדרגת סגן-ניצב לדרגת ניצב-משנה.

יצויין, כי ממצאים אלו הינם חלקיים ביותר. ראשית, ישנם סימני שאלה בדבר דרך הניתוח הסטטיסטי. נבדק הקידום החציוני, דהיינו הקידום של 50% השוטרים המצויים באמצעה של טבלת קצב הקידום, ולא הקידום הממוצע. הנתון בדבר הקידום הממוצע לא הובא כלל. כמו כן, הובא נתון לגבי שהות בדרגה לאחר סיום פז"מ מינימלי לדרגה. דווקא נתונים בדבר קיצורי פז"מ, ונתונים ממוצעים, הכוללים את אלו המקודמים לאט ביותר ומהר ביותר, הם רלוונטים ביותר ועשויים להצביע על האפליה האמיתית הקיימת בקידום, ותמוה כי נתונים אלו לא נבדקו או לא הובאו בדו"ח.

חשוב מכך, הניתוח הסטטיסטי אינו מביא כלל בחשבון נתונים נוספים ביחס אליהם יש לבדוק את הקידום, כלומר נתונים המעידים על התאמה לקידום. בהקשר זה חשוב הממצא שנמצא לפיו נשים בתחום הייעודי משכילות יותר (12.41 לעומת 11.67 שנות לימוד בממוצע) ואינטליגנטיות יותר (ממוצע דפ"ר 6.5 לעומת 6.2 בממוצע) (עמ' 34 לדו"ח). בדיקה חיונית נוספת היא של טענות קונקרטיות בדבר אפליה בקידום, אולם לא נעשתה בדיקה כלשהי ולא הובאו ממצאים ביחס לטענות קונקרטיות, על אף שטענות כאלה הוצגו בפני הוועדה.

העותרות יבקשו מבית המשפט להורות למשיבים להשלים בדיקתם לגבי הנתונים הסטטיסטיים בעניין קידום, וכן לערוך בדיקה נרחבת בנוגע לטענות נשים לגבי אי-קידום בשל אפליה על רקע מין. כמו כן, מתבקשים המשיבים להציג נתוני השכלה, דפ"ר וקידום לגבי כלל הנשים במשטרת ישראל (לא רק בתחום היעודי).

IV. הסעדים הכלליים שהתבקשו בעתירה

44. כללי - בעתירה התבקשו שני סוגים של סעדים - סעדים ספציפיים וסעדים כלליים: הסעדים הספציפיים - שהתבקשו בעניינן של העותרות והמצהירות, ידונו בהמשך טיעונים אלו. הסעדים הכלליים - לנוכח האפליה המושרשת והמובנית שנפרשה בעתירה, התבקש בית המשפט ליתן לעותרות סעדים כנגד המשיבים, שמטרתם לעקור מן השורש האפליה הנהוגה על ידם. בעניין זה התבקשו שני סעדים:

א. סעד מספר (4) שענינו מניעת אפליה בגיוס, שיבוץ וקידום לתפקיד, הן באופן ישיר, והן בעקיפין, על ידי קביעת תנאים מפלים, הן ביחס למניעה מוחלטת מגיוס נשים בכלל או

לתפקידים מסוימים, והן מניעה חלקית על ידי קביעת מכסות ביחס לגיוס בכלל או לתפקידים מסוימים בפרט.

ב. סעד מספר (5) שענינו חיוב המשיבים לבצע תוכנית פעולה, שתביא לשוויון הלכה למעשה בכל הנוגע לגיוס, שיבוץ וקידום שוטרות במשטרת ישראל, כפי שפורט בסעיף 72 לעתירה (שצוטט לעיל).

להלן יוסברו הסעדים הכלליים בעתירה, ולאחר מכן יבדק באיזה מידה עונה עליהם דו"ח הוועדה. יצויין כי לסעדים אלו ניתן עיגון משפטי בחלק המשפטי של העתירה לצו-על-תנאי ולא נחזור כאן על טיעונים אלו, אלא רק נסיף עליהם.

א. ביטול חסימה מפני גיוס נשים וביטול קריטריונים מפלים

דומה כי אין צורך לעגן משפטית את הסעד המבוקש בסעיף 4 לצו-על-תנאי, שהוא שינוי המדיניות הנוכחית למדיניות שוויונית, הנובע מחובת המשיבים להימנע מאפליה ולנהוג שוויון (אסמכתאות הובאו בעתירה). סעד זה נחלק לשניים: האחד - חלק הצהרתי המכריז על קיומה של מדיניות שוויונית, וביטול כל חסימה מפני גיוס נשים בכלל או למקצועות מסוימים בפרט. השני - ביטולם של קריטריונים מפלים בשיבוץ וקידום.

45. הצהרה אודות מדיניות שוויונית ופתיחת כל מקצועות המשטרה לנשים על בסיס שוויוני - לכאורה נשאלת השאלה, לשם מה נדרש הסעד האמור, כאשר אין ספק כי חובתם החוקית של המשיבים היא לנהוג שוויון?

העותרות הראו בעתירתן ובעיקרי טיעון אלה, כי קיימת - במוצהר, ובעיקר בפועל - מדיניות בוטה של חסימת נשים מגיוס למשטרה בכלל, וגיוסן למקצועות היעודיים בפרט. נוכח מדיניות זו, פנו העותרות לבית המשפט על מנת שזה יעמיד את המשיבים על כך כי נוהגים ומדיניותם, כפי שנפרשו בעתירה לצו-על-תנאי, מהווים אפליה פסולה וחמורה, וכי חובתם החוקית לחדול ממדיניותם זה. מכאן, כי קיימת חשיבות רבה לכך כי המשיבים יכירו בנוהגים המפלה ויתחייבו לשנות ממנו, ואם לא יעשו זאת, יחייבם בית המשפט לעשות כן. לאור האמור, נדרשת הצהרה חד משמעית של המשיבים בדבר מחויבותם לנהוג שוויון הלכה למעשה כלפי נשים, ועל שינוי התפיסות על פיהן מקצועות משטריים מסוימים אינם מתאימים לשירות נשים. כמו כן מתחייבת הנחיית לשכות הגיוס והמפקדים אודות התייחסות שוויונית לגיוס ושיבוץ נשים לכל תפקיד.

46. יישום בדו"ח - המלצת הדו"ח המתייחסת לאמור היא המלצה א' (עמ' 39 לדו"ח), בה נאמר:

"על מנת שניתן ליישם את ההמלצות שלהלן, יש צורך בהצהרה ויישום מדיניות שוויונית וברורה על ידי המפכ"ל וסגל הפיקוד הבכיר ופרסומה במשטרת ישראל ובאמצעי התקשורת, לצד הדגשת הנורמות והתרבות הארגונית המיוחדת המאפיינת את משטרת ישראל. כמו כן הכרה והסכמה של מפקדים בדבר הצורך וההכרח להתמודד עם "הבעייתיות" שבהעסקת נשים".

47. על אף החשיבות הגלומה בחלקה הראשון של הצהרה זו, ועל אף שהעותרות מכירות בכך שההמלצה האמורה (אם תיושם) מהווה שינוי בעמדת המשטרה כלפי גיוס נשים, בכל זאת המלצה זו אינה חד משמעית דיה. בפרט בעייתי חלקה השני של ההמלצה, בדבר "הצורך וההכרח להתמודד עם "הבעייתיות" שבהעסקת נשים", ממנו עולה תפיסה כי קיימת "בעייתיות" בהעסקת נשים, בעוד שדו"ח הוועדה העלה כי כל בעייתיות שיוחסה לנשים על ידי מפקדים הופרכה בבדיקה עובדתית, ולעומת זאת הבעייתיות הקיימת היא באפליית נשים.

הצהרת כוונות בדבר שוויוניות צריכה להדגיש את תרומתן של נשים ואת תפיסתן של בכירי המשטרה כי טענות רווחות בקרב מפקדים בדבר נחיתותן של נשים ותרומה נמוכה יותר למערכת הן מופרכות ומבוססות על דעות קדומות בלבד, כפי שנמצא בדו"ח הוועדה. הצהרה זו צריכה להדגיש כי מחויבות הארגון לשוויון נובעת גם מצרכים מבצעיים, של מיצוי כוח אדם איכותי, ואינה סותרת אותם. הצהרת כוונות בדבר שוויון צריכה לכלול שלילה של הלכי רוח שוביניסטיים ומפלים, כפי שנמצאו, אולם - אין כל התייחסות לכך בהמלצות הוועדה. בנוסף, צריכות להיקבע פעולות קונקרטיות במסגרתן תבוטא המחויבות האמורה.

מעבר לאמור, לא נאמר באופן מפורש כי כל המקצועות המשטרתיים יהיו פתוחים לנשים על בסיס שוויוני וכי שיקול המין הינו שיקול פסול בגיוס או בשיבוץ. בפרט לא ניתנה המלצה בדבר מתן הנחיות ברורות בעניין זה ללשכות הגיוס ולמפקדים. הנחיות כאמור נדרשות לאור הפרקטיקה (אם לא המדיניות) שהיתה נוהגת עד עתה במשטרת ישראל.

48. ביטול קריטריונים מפלים בגיוס שיבוץ וקידום - גם סעד זה מעוגן כעניין מובן מאליה בחובת השוויון של המשיבים - הן חובת השוויון הכללית והן זו המעוגנת בחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988. כפי שפורט לעיל, בדו"ח הוועדה נמצא כי על פי הפקודות הפורמליות והמחייבות של המשטרה, קריטריון שירות קרבי מקנה עדיפות בגיוס, בשיבוץ ובקידום ביחס למקצועות משטרתיים רבים ביותר, אותם מקצועות בהם אין ייצוג כלל, או ישנו

ייצוג מועט מאד לנשים. גם בדו"ח צוינה העובדה כי "מאחר שנשים מנועות משירות בצה"ל בתפקידי לחימה, קביעת קריטריון של שירות קרבי מחד וכאמצעי קידום מאידך, חוסמות את הנשים מלהתקבל ולהתקדם בתפקידים אלו. (עמ' 17-18 לדו"ח).

בדו"ח לא נטען כלל, ובוודאי שלא הובא כל ביסוס עובדתי לכך, שלקריטריון השירות הקרבי יש איזו שהיא רלוונטיות לתפקידים האמורים, או כי קיים קשר כלשהו בין קריטריון זה לבין ביצוע בתפקיד. לאור האמור, מהוה קריטריון השירות הקרבי, במובהק, "תנאי שאינו ממין העניין" כמשמעותו בסעיף 2 לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988, שהצבתו מהוה אפליה אסורה על פי חוק. לאור האמור, על המשיבים לבטל לא לתר ובאופן חד-משמעי שימוש בקריטריון זה כקריטריון לגיוס, שיבוץ וקידום, ולהנחות לא לתר את לשכות הגיוס והמפקדים בהתאם.

49. יישום בדו"ח - ההמלצה היחידה בדו"ח הנוגעת לעניין זה היא המלצה ג(4) (עמ' 39 לדו"ח) בה נאמר:

"לאפשר לנשים בעלות נתונים איכותיים מתאימים (שאינם כוללים נסיון קרבי או תפקידי לוחמה) להתגייס למקצועות שבהם אין ייצוג נשים או מקצועות שבהם ייצוג הנשים נמוך, בתנאי שישרתו באותן אמות מידה של הגברים. בכל מקרה, יש להשאיר את אפשרות הבחירה בידי המועמדות להיקלט בתפקיד "גבריי". כל זאת בתנאי שהן עומדות בדרישות התפקיד בהתאם לחוק שוויון ההזדמנויות".

דהיינו - נקבע כי יתכן חריג למדיניות הקיימת, ותיתכן גם קליטת נשים שאינן עונות על קריטריון השירות הקרבי. אולם, לא בוטל ולא נאסר השימוש בקריטריון זה, לא כקריטריון המקנה עדיפות בגיוס ושיבוץ, ולא כקריטריון המקנה גיוס בדרגה גבוהה יותר וקידום מהיר יותר. יצויין כי ביטול הקריטריון המפלה מחייב שינוי פקודות המשטרה. כמו כן, נדרשת מתן הנחיה ברורה וחד משמעית ללשכות הגיוס ולמפקדים בדבר ביטול השימוש בקריטריון זה. כל אלו לא נעשו.

50. מעבר לאמור יש מקום לאמר כי השימוש בקריטריון השירות הקרבי, על אף שלא נמצאה לו כל הצדקה עניינית, הוא אך חלק אחד מתרבות ארגונית כוללת, בה נתפס השוטר הטוב כדמות מצוואיסטית וכוחנית, תפיסה שמטבע הדברים דוחקת את רגליהן של נשים, שהדימוי שלהן (או מהותן) אינו תואם דימוי זה. תפיסה ארגונית זו הרסנית לשילובן של נשים במשטרת ישראל, והרסנית למשטרת ישראל עצמה. עמדה על כך הוועדה שמונתה על ידי שר המשטרה

לבדיקת הטיפול המערכתי באלימות שוטרים, בראשותו של פרופ' מרדכי קרמניצר. בדו"ח שהגישה הוועדה ביוני 1994, ניתנו, בין השאר, ההמלצות הבאות:

"לאור דימוי רווח בציבור של תפיסת השיטור כמבוססת בעיקר על תכונות גבריות כוחניות (תכונות "רמבואיות") מוצע כי בשלב הפרסום לגיוס יושם דגש על התכונות הנוספות הנדרשות לשיטור טוב: אינטליגנציה, חכמה, אנושיות, שליטה עצמית (תכונות "קולומבואיות")..."

הוועדה מעריכה כי שילובן של נשים בתפקידי סיור ובילוש עשוי להביא לעידון המגע "משטרה-אזרח", ולהביא לידי ביטוי יתרונות יחסיים של נשים בתקשורת בינאישית (תקשורת העשויה למנוע התפתחות אלימה או לנטרל התפתחות מקדמת אלימות). הוועדה ממליצה כי המשטרה תיערך באופן מדורג ומבוקר לשילוב של יותר נשים בתפקידים אלה". [ההדגשות במקור - ה' ת']

עמודים 26-27 לדו"ח הוועדה שצורפו לעתירה וסומנו ע/21.

המלצה זו ניתנה לא משיקולים של שוויון אלא משיקולים מבצעיים של הצורך לפתור בעיה ארגונית קשה של אלימות שוטרים כלפי אזרחים. יצוין כי דו"ח וועדת הבדיקה מציין המלצה זו שניתנה על ידי וועדת קרמניצר (עמ' 25 לדו"ח), אולם לא מציין האם יושמה המלצה זו. מבדיקת הנתונים בדבר ייצוג נשים במקצועות הסיור עולה כי התשובה לשאלה זו שלילית.

העולה מהאמור כי יש צורך בשינוי כולל של התרבות הארגונית ובתפיסת המשטרה בדבר צרכי המשטרה, ובדבר דמות השוטר האידיאלית, שינוי שיועיל למימוש צרכים המבצעיים של משטרת ישראל, כמו גם לצורך לנהוג שוויון ללא אפליה בשל מין.

ב. סעד מספר 5 - הכנת תוכנית פעולה

51. בסעד מספר 5 התבקשו המשיבים לערוך תוכנית פעולה לשינויה מן היסוד של האפליה הנוהגת במשטרת ישראל. בסעיף 72 לעתירה פורטו יסודותיה של תוכנית זו.

העותרות סבורות כי נוכח תופעה מושרשת של אפליה, הניכרת בכל שלבי הגיוס והשירות ביחידותיה השונות של המשטרה, נדרשת פעולה רבת מימדים, מקצועית ומקיפה, ובעיקר - מחויבת ונחושה, למימושו הלכה למעשה של עיקרון השוויון כלפי נשים במשטרת ישראל. פעולה

זו נובעת באופן ישיר מחובתם של המשיבים לנהוג שוויון, ומחובתם לתקן את האפליה הקשה שיצרה מדיניותם, והיא באה לתקן את המציאות המפלה שהם גרמו לה במעשיהם.

שינויה מן היסוד של בעית אפליה זו דורשת עריכת תוכנית פעולה מורכבת, הבאה לענות על מגוון ועומק הבעיות שנחשפו. בבקשן להביא לשינויה מן היסוד של המציאות המפלה הנוהגת במשטרת ישראל, ניצבו העותרות בפני דילמה קשה:

מחד - משום היקפה המורכב והגדול של בעיית האפליה שנחשפה נדרשות פעולות רבות ומורכבות על מנת להביא באופן אפקטיבי לשינוי במצב הקיים, פעולות שלשמן נדרשת היכרות מעמיקה עם דרכי פעולתה של משטרת ישראל, נגישות למידע המצוי בידיה בלבד, שימוש בסמכויות המתאימות, ועבודה מאומצת ומקצועית. האפשרות לעשות זאת מצויה באופן אפקטיבי אך בידיהם של המשיבים.

מאידך - מקיימים המשיבים, על דרגיהם הבכירים ביותר, אפליה קשה ביותר כלפי נשים המשרתות כשוטרות, והמבקשות להתגייס למשטרה כשוטרות. מכאן, כי העותרות מתקשות ליתן אמון במשיבים כי יפעלו מיוזמתם ומרצונם הטוב, ויעשו את כל הפעולות הנדרשות לשינוי מצב זה. גם השתלשלות העניינים בתקופה הממושכת בה עמדו העותרות בקשר עם המשיבים טרם הגשת העתירה, והשתלשלות העניינים שמאז הגשת העתירה, מעידות כאלף עדים כי המשיבים מתקשים מאד להיפרד מדרכיהן המפלות, ורק כאשר חרבו של בית המשפט מתנוססת על צווארם ממש, פוסעים הם צעד קטן ומהוסס לעבר עתיד שוויוני יותר.

52. כתוצאה מדילמה זו בה מצויות העותרות, ביקשו העותרות סעד על פיו יערכו המשיבים תוכנית פעולה, אשר תעמוד בקריטריונים שצוינו, שמטרתם להבטיח כי תוכנית הפעולה שתוכן ויישומה יהיו אפקטיביים, וכי המשיבים יחוייבו לבצעה. העותרות נתנו למשיבים כוח רב מאד וגמישות רבה מאד בעיצובה של התוכנית, באופן שיעלה בקנה אחד עם הדרישות המבצעיות והמבנה הארגוני של משטרת ישראל. אולם, זאת בכפוף לכך שהתוכנית תיבחן על פי התאמתה לקריטריונים הכלליים שצוינו, הבאים להבטיח את האפקטיביות שלה. בפרט, צריכה התוכנית להיות מפורטת ביותר בכל הנוגע לביצועה וליישומה, כולל פירוט פעולות קונקרטיות לביצוע, פירוט כוח אדם אחראי לביצועה, לוחות זמנים לביצוע, ופירוט דרכי דיווח, פיקוח והערכה מחדש מעת לעת. בפרט נציין כי דיווח אודות פרטי התוכנית, פעולות שנעשו לישומה ותוצאותיהן, צריך להיות פתוח לעיון הציבור בכלל, והעותרות בפרט, כחלק ממנגנון ביקורת על יישומה.

אם לא תעמוד התוכנית בקריטריונים האמורים, כי אז דו"ח צוות הבדיקה שהקימה המשטרה - או כל דוח או המלצה אחרת - לא יהיו אלא בבחינת מס שפתיים ואות מתה, הבאים לסתום את הגולל על טענות האפליה, מבלי להביא לשינוי ממשי במציאות המפלה.

53. בהקשר זה יצויין, כי חסד עושות העותרות עם המשיבים בעתירתן, בכך שהדגש בה, הן ביחס לסעדים הספציפיים, והן ביחס לסעדים הכלליים, הושם על העתיד. העותרות מבקשות להקל על המשיבים להכיר ולהודות במדיניות המפלה בה נקטו, ולהקדיש מאמצים נמרצים וכנים לשינוי המצב כלפי העתיד. מכאן, שקיימות משנה חשיבות ומשנה הצדקה כי הפעולות המכוונות מכאן ואילך תהינה אפקטיביות ונמרצות.

54. בהקשר זה לבית המשפט תפקיד חיוני ביותר, בכך שיעמיד את המשיבים אודות תפקידם החוקי במיגור האפליה הנהוגה בארגונים. לדברים אלו משנה תוקף כאשר הדברים אמורים בגוף שלטוני שלו חשיבות מן המעלה הראשונה - גורם אכיפת החוק מספר 1 במדינה, המעסיק למעלה מ-20,000 עובדים, הבא במגע אינטנסיבי ביותר עם הציבור, מהווה דוגמא ומודל לנורמות של התנהגות, ולו השפעה אדירה על חיי האזרחים.

לבית המשפט תפקיד חשוב ביותר בהתוויית דרכי הפעולה על פיהן צריך גוף כזה לנהוג, על מנת לממש את חובתו החוקית לנהוג שוויון, ללא אפליה בשל מין. להנחיה כאמור ערך רב ביותר גם כלפי גופים שלטוניים אחרים, בהם נוהגת נורמה של אפליה, ולאור העובדה כי בית משפט נכבד זה טרם נתן פסיקתו בסוגיה דומה. מטבע הדברים, תופעה של אפליה נשים בגוף גדול, ייחודי ועתיר מקצועות ואפיקי שירות כמשטרת ישראל היא תופעה מורכבת ורבת פנים, ולכן הדיון בעתירה מחייב התייחסות להיבטים רבים ומפורטים.

55. תוכנית פעולה שכדוגמתה מבקשות העותרות כי המשיבים יכינו ניתן למצוא בפסקי הדין שיובאו להלן. בסדרה של פסקי דין בעניין אפליה נשים במשטרת באפלו נקבעו ההלכות הבאות:

56. בפסק הדין הראשון המובא כאן קבע בית המשפט, לאחר שסקר ראיות סטטיסטיות ואנקדוטיות, כי קיימת אפליה שיטתית בגיוס נשים למשטרה. בית המשפט קבע כי קיומה של אפליה כאמור מהווה הפרה של Title VII of the Civil Rights Act of 1964, כפי שתוקן (יצויין כי Title VII דומה מאד במבנהו והוראותיו להוראות חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח-1988). בית המשפט קובע:

"The Court must now fashion a remedy incorporating injunctive and other appropriate forms of relief. It has extensive equitable powers to remedy these violations...

In such cases the court not only has the power but also the duty to enjoin future discrimination and as far as possible to require the elimination of continuing discrimination...

Relief imposing numerical goals and accelerated hiring and promotion of women and minority persons has been uniformly held to be appropriate to remedy past discrimination in hiring practices in at least seven circuits, including our own...

The Court may also impose further injunctive relief regarding privileges, terms and conditions of employment. Some limits, however, may be placed upon this authority."

UNITED STATES V. CITY OF BUFFALO (UNITED STATES DISTRICT COURT, WESTERN DISTRICT OF NEW YORK. 1978)

מצ"ב ומסומן ד' (ר' עמ' 21-22 לתדפיס פסק הדין).

57. בהחלטה נוספת באותו עניין סקר בית המשפט מחקרים הנוגעים לתפקוד נשים כשוטרות, ומצא פער בין עמדות שוטרים לגבי תפקוד שוטרות לבין תפקודן בפועל (שנמצא כי אינו נופל ואף עולה על תפקודם של השוטרים הגברים). בפרט נמצאו ממצאים אלו ביחס לתפקודן של נשים כשוטרות סיור. בית המשפט ביסס שוב את סמכותו לקבוע יעדים בגיוס ("hiring goals"), והתייחס לחשיבות של ייצוג הולם בגוף ויזיבילי כמשטרה.

מצ"ב ומסומן ה'.

58. בפסק הדין באותו עניין ניתנו הסעדים הבאים :

א. על מנת להשיג ייצוג הולם של נשים במשטרה נקבעה מטרת ביניים של גיוס מינימלי של 25% נשים מקרב מגויסים חדשים.

ב. נקבעה קביעה מפורטת לגבי קריטריונים שמותר למשטרה להנהיג לגבי גיוס, והמשטרה חויבה להודיע לבית המשפט על שינוי בקריטריונים לגיוס.

ג. המשטרה חויבה לתעד ולהציג לתובעים על פי בקשתם: פניות לארגוני נשים ואירגוני מיעוטים ובתי ספר לעודד פניות לגיוס; תיעוד מפורט של כל הפעולות שינקטו להביא לגיוס נשים ומיעוטים; תיעוד כל הפניות להתגייס למשטרה, בחתך מין וגזע; תוצאות מבחני מיון למועמדים, בחתך מין וגזע.

ד. המשטרה חויבה להציג לבית המשפט נתונים מפורטים נוספים.

פסק הדין מצ"ב ומסומן ו'.

59. בהחלטה משלימה לפסק הדין קבע בית המשפט הסדרים מפורטים ביותר בדבר דרכי פעולתו של גוף שיטפל בפניות שעניינן אפליה.

פסק הדין מצ"ב ומסומן ז'.

60. פסקי הדין הנ"ל של בית המשפט אושרו על ידי בית המשפט לערעורים. ר' פסק הדין של ה- UNITED STATES COURT OF APPEALS, SECOND CIRCUIT, מצ"ב ומסומן ח'.

61. בפסק דין בעניין משטרת פילדלפיה ניתן פסק דין בהסכמה בו נקבע בין השאר:

- א. ביטול אפליה כלפי נשים, לרבות אפליה על בסיס הריון ולידה.
- ב. גיוס של 30% לפחות נשים מקרב 2,670 השוטרים הבאים שיגוייסו.
- ג. מקומות שיתפנו ביחידות מיוחדות ימולאו על ידי נשים.
- ד. אינטגרציה מלאה תובטח תוך 12 חודשים.
- ה. משרות "בלש" ו"סמל" שיתפנו תאווישנה על ידי נשים.
- ו. פיצויים בסך \$700,000 וכן הוצאות.
- ז. ינקטו פעולות להקל על שילוב נשים בתפקידי סיור וביחידות מיוחדות.

UNITED STATES V. CITY OF PHILADELPHIA (UNITED STATES DISTRICT COURT, EASTERN DISTRICT OF PENNSYLVANIA (1980)

פסק הדין מצ"ב ומסומן ט'.

יצוין, כי פסקי הדין ניתנו לפני 20 שנים בקירוב, ואת היעדים לייצוג הולם שנקבעו בפסקי הדין, יש לפרש על רקע המציאות החברתית שבתקופה זו.

62. הקריטריונים בהם צריכה תוכנית הפעולה לעמוד פורטו כאמור בסעיף 72 לעתירה (שצוטט לעיל). להלן תעמודנה העותרות על היסודות שלא מצאו ביטוי הולם בדו"ח הוועדה והמלצותיה, שטרם נסקרו בעיקרי טיעון אלה.

ג. תוכנית פעולה - בדיקת מימוש בדו"ח הוועדה

63. העדר ייצוג לנשים בדו"ח - תקלה בסיסית ארעה בהכנת דו"ח הוועדה. בעוד שכוונת העותרות היתה, כי הוועדה שתוקם במענה לעתירתן, תבדוק את בעיית אפלייתן של נשים במשטרה, הרי דו"ח הוועדה שהוקמה בדק בעיקר את הבעיה שמהוות נשים במשטרת ישראל. דהיינו - עיקרו של הדו"ח מוקדש לבדיקת הטענות שיש למפקדים הגברים אודות הנשים.

העובדה כי טענות המפקדים נבדקו, איננה מהווה כשלעצמה בעיה. בדיקת טענות אלה והפרכתן, רובן ככולן, מהווה תרומה חשובה למאבק בטענות מפלות, ועצם קיומן של דעות סטריאוטיפיות ומפלות אלו, אשר נמצא כי אין להן כל ביסוס עובדתי, מהווה הוכחה חותכת וחשובה לאפליה.

הבעיה היא כי רובן של הטענות בנוגע לאפלייתן של נשים לא נבדקו, הוועדה לא יזמה ראיונות עם שוטרות קצינות, ואם הופיעו בפניה שוטרות וקצינות, הרי דבריהן לא תועדו, לא נקבעו מימצאים ביחס לדבריהן, וממילא גם לא ניתנו המלצות בנוגע אליהם. עם כל ההערכה שיש לעותרות לעבודה שנעשתה על ידי צוות הבדיקה, לא יכולות העותרות אלא להביע את תדהמתן על כך שקולן של הנשים - שוטרות וקצינות - פשוט לא נשמע בפני הוועדה, ואם נשמע - לא השתקף במימצאי הדו"ח.

64. רובו של הדו"ח עוסק בבדיקת טענות מפקדים כלפי נשים, וניתן בו ביטוי רחב ביותר לעמדות מפקדים כלפי נשים:

א. בעמ' 26-37 לדו"ח נבדקו בפירוט רב טענות מפקדים בדבר עזיבת נשים את המגזר היעודי, הגבלות רפואיות, העדרויות, ותפוקה נמוכה.

ב. נספח ו' מחזיק 5 עמודים של סיכום מימצאי ראיונות עם מפקדים רבים, בנושא מעמד נשים, הכוללים טענות רבות ושונות כלפי נשים, וכן כוללים עמדותיהם בעניינים שונים הנוגעים לשירות נשים;

ג. מרבית הטענות המופיעות ב"ריכוז ממצאים והמלצות" בנספח ו' לדו"ח מתיחסות לטענות כלפי נשים.

65. לעומת זאת, ייצוג הנשים בדו"ח מסתכם בפחות מ- 10 השורות הבאות:

א. בעמ' 6 לדו"ח מצוין "כי בפני הוועדה הופיעו שוטרות שטענו שנפגעו מאפליה בשל מינון, וכן הופיעו בפני הוועדה קצינות שעסקו בתפקיד מבצעי מיוחד, וסיפרו על נסיון ועמדתן בנושא שילוב נשים בתפקידים יעודיים".

לא מצוין כמה נשים, מה תפקידיהן, אין שום נספח בדו"ח המסכם מימצאי ראיונות, בהן נשאלו לנסיון ועמדותיהם בנוגע לשירות נשים, ולא ברור מה הן אמרו, אם בכלל.

ב. בעמ' 27 לדו"ח מצוינות ב- 3 שורות "טענות שהועלו על ידי נשים":
(א) כי גברים במשטרת ישראל מקודמים מהר יותר מנשים, למרות שנשים משכילות יותר.

(ב) נשים העלו טענות של יחס ואמירות שוביניסטיות של מפקדים.
(ג) נשים העלו טענות על הטרדות מיניות".

אמרו ולא יספו.

66. משלוש הטענות הללו, היחידה שנבדקה בדו"ח, ואף זאת באופן חלקי, היא הטענה הראשונה, שנמצאה מוצדקת. נמצא כי נשים במשטרת ישראל משכילות יותר, ונמצא כי הן מקודמות לאט יותר. שתי הטענות האחרות - בדבר יחס ואמירות שוביניסטיות ובדבר הטרדות מיניות - לא זו בלבד שככל הנראה לא נבדקו, אלא שאין להן כל זכר נוסף בכל הדו"ח. ממילא גם אין כל מימצאים ביחס לטענות אלו, ואין מסקנות הבאות להתמודד עימן. יצויין כי טענות בדבר יחס ואמירות שוביניסטיות - המהווים מכשול מרכזי בהשתלבות וקידום, וסימפטום לתרבות ארגונית מפלה - היוו גם חלק מרכזי בעתירה.

יצויין כי בעמ' 27 לדו"ח נאמר, ביחס לטענות הנשים דווקא, כי "לא כל טענה הצלחנו למצוא את הדרך לבדיקה על ידי נתונים שבקובץ כ"א". מובן, כי לא כל טענה יכולה להיבדק על ידי נתונים שבקובץ כוח אדם. כך, למשל, טענות בדבר יחס ואמירות שוביניסטיות אינן משתקפות בנתוני כוח אדם. כך גם מתן פרשנות לנתונים שנמצאים בנתוני כוח אדם. ישנן דרכים נוספים לאיסוף מידע בדבר טענות, וניתוח נתונים מספריים, והראשונה שבהן - איסוף עדויות. כך נעשה הדבר בדו"ח באופן נרחב ביותר לגבי עמדות מפקדים, המפורטות בדו"ח ובפרט בנספח ו', חלקן עמדות שהופרכו חד משמעית בדו"ח ושאינן להן כל ביסוס עובדתי. אולם, למרבה הפרדוקס, הוועדה שבאה לבדוק טענות בדבר אפליה נשים - לא שמעה נשים, ואם שמעה - לא תיעדה, לא קבעה מימצאים ולא קבעה מסקנות.

67. העותרות יצביעו על ליקויים ספציפיים הנובעים בבירור מאי שמיעת נשים ואי בדיקת הטענות האמורות. אולם, העדרות הנשים מהדו"ח משליכה על כל מימצאיו - כי רק בדיקה מקיפה וממצה של טענות נשים בדבר אפליה עשויה לגלות את התמונה המלאה של הבעיות, שהיא צעד ראשון והכרחי לקביעת דרכים להתמודדות עם בעיית האפליה. כמו כן, לעצם התהליך שבו מעודדים נשים לפנות ולהביע עמדתן וטענותיהן בנושא אפליה יש חשיבות במתן לגיטימציה לנשים לפנות בעניין זה, ולפתור בעיות שהן נתקלות בהן, וביצירת שיח ומנגנון של קבע הבא להתמודד עם בעיית האפליה.

68. בהקשר זה יש לציין כי העותרות ייחסו לכתחילה חשיבות עליונה ליצירת מנגנון שיעודד שוטרות וקצינות להעלות עמדותיהן וטענותיהן בפני הוועדה, והסבו תשומת ליבה של הוועדה לכך, וכן הציעו הצעות אופרטיביות למימוש צורך זה, הצעות שלא התקבלו על ידי הצוות.

69. ביום 28.11.97 פנו העותרות ליו"ר הוועדה במכתב ובו הציעו מספר הצעות לעבודת הוועדה. העותרות ציינו בסעיף ג' למכתב את החשיבות העליונה של קבלת תלונות משוטרות בדבר אפליה בשל מינן. העותרות ציינו עוד, כי לאור נסיוןן ידוע להן כי שוטרות תירתענה מאד מפניה לצוות הבדיקה, ולפיכך יש לנקוט מאמצעים מיוחדים לעודד נשים לפנות לצוות. העותרות הציעו כי הדרך לעשות כן היא בקביעת גורם, אשר יהא נאמן על צוות הבדיקה, ויבטיח לשוטרות ולפונות אליו אנונימיות כלפי המשטרה, ויפעל כגורם המאמת את התלונות, ומדווח לצוות הבדיקה על הבעיות שעלו מהפניות אליו. העותרות הציעו לתפקיד קצינת משטרה בגימלאות בדרגת תת-ניצב, אשר מילאה תפקיד בכיר בשירותה במשטרה, וידועה באמינותה ובמקצועיותה.

70. העותרות הציעו עוד לצוות הבדיקה לערוך בדיקה מדגמית בקרב שוטרות וקצינות, בחתך של מקצועות, יחידות ודרגות, לגבי הבעיות בהן נתקלו, בשל היותן נשים, בשירות ובקידום

במשטרה (סעיף ב(2) למכתב). גם הצעה זו לא התקבלה. יצויין, כי בדיקה מקבילה נערכה לגבי גברים מפקדים, וממצאיה פורטו בהרחבה בנספח ה' לדו"ח. נוכח העובדה כי הצעתן זו לא התקבלה, חזרו העותרות והדגישו החשיבות האמורה במכתבים מיום 8.1.97 ומיום 6.3.97. בפרט ציינו העותרות, כי הפרסום שנערך לשוטרות בפני הוועדה וקבע פרק זמן של פחות מחודש לפני הוועדה, הינו בלתי אפקטיבי לחלוטין, הן מפאת העדרו של גורם מתאים לפנייה, והן בשל פרק הזמן הקצר, וחזרו על הצעתן האמורה. ברם, אף הפעם לא נתקבלה ההצעה.

71. התוצאה של העדרו של מנגנון אפקטיבי לקבלת פניות, ושל מחדלה של הוועדה לנקוט באמצעים למתן ביטוי לעמדותיהן של נשים (כגון זימון יזום של מפקדות, עריכת ראיונות בדומה לאלו שנערכו עם המפקדים) היא שטענות נשים בדבר אפליה, ועמדתן בנוגע לשירות נשים בכלל לא קיבלו ביטוי בדו"ח, וממילא לא זכו לממצאים ומסקנות הולמים. בפרט אין התייחסות לטענות שכן הועלו בדבר יחס והערות שוביניסטיים מצד מפקדים, אין קביעת ממצאים בעניין זה, ואין מסקנות.

72. בנוגע לנתונים שנאספו על ידי הוועדה הצביעו העותרות בטיעוניהן לעיל, בנוגע לראיות הסטטיסטיות, על ליקויים עליהן עמדו באיסוף הנתונים שנעשה בדו"ח, וזאת בנוסף לפגמים הנוגעים לשמיעת טענותיהן של שוטרות וקצינות במשטרת ישראל, בנוגע לאפליה, בה נתקלו במהלך שירותן.

73. הן בנוגע לשאלת איסוף הנתונים - אלו נתונים הם רלוונטיים, ואיזה פרשנות יש ליתן לנתונים - והן בנוגע לשקילת הפעולות בהן יש לנקוט, לוקה דרך פעולת הוועדה בחסר. העותרות ציינו כי פנו למשיבים בהצעה כי ישמעו מספר מומחים אשר יוכלו לסייע לוועדה מניסיונם ומומחיותם. בפרט הדגישו העותרות בפניותיהן חשיבות לעדותם של שני מומחים שמומחיותם רלוונטית באופן ספציפי לעבודת הוועדה, בהיותם סוציולוגים של המשטרה, מהבודדים בארץ העוסקים בתחום זה - פרופ' מנחם אמיר וד"ר אראלה שדמי. ד"ר שדמי הנה בנוסף לאמור גם מומחית לנושא שירות נשים במשטרה, ואף שירתה שנים רבות במשטרת ישראל. אולם, הוועדה נמנעה מלהזמין מומחים אלה להשמיע בפניה דבריהם.

יצויין כי הוועדה שמעה חלק מממספר המומחים שהעותרות הציעו לה לשמוע, ומומחים אלה הציעו מספר הצעות אופרטיביות לשינוי המצב המפלה. אולם, מדו"ח הוועדה לא עולה כי הצעות אלו נשקלו כלל, וממילא לא מצאו את ביטויים בדו"ח הוועדה:

כך למשל העלה פרופ' יצחק גלנור, נציב שירות המדינה לשעבר, ממצא שעלה מבדיקת נושא קידום נשים בשירות המדינה, כי נמצא שכאשר גבר ואישה בעלי כישורים דומים התמודדו על תפקיד בכיר, תמיד נבחר הגבר. לפיכך, הוחלט בנציבות שירות המדינה, כי כאשר יש מועמדים בעלי כישורים שווים יועדף קידום האישה. (נספח ב' לדו"ח).

עו"ד רבקה שקד, הממונה על קידום נשים בשירות המדינה, הציעה לוועדה מספר הצעות אופרטיביות:

- א. העדפה מתקנת, שתבוא לידי ביטוי בקביעת מכסות לביטול עיוותי העבר.
- ב. ביטול מוחלט של קריטריון השירות הקרבי.
- ג. שינוי מתכונת של קורסים שנערכים בתנאי פנימיה, שנשים מנועות לעתים קרובות מהשתתפות בהם (קורסים משטרתיים מרכזיים, כגון קורס שוטרים וקורס קצינים נערכים בתנאי פנימיה תקופות ממושכות).
- ד. הקמת מוסד פנימי של תלונות נשים בנושא קידום, מעמד, אפליה מינית וכדו' - מינוי ממונה על מעמד האישה.
(נספח ב' לדו"ח).

מדו"ח הוועדה לא עולה כי הצעות אלו נשקלו, וממילא לא אומצו.

74. המלצות כלליות ומעורפלות - בעוד שברמת הצהרת הכוונות מהוה הדו"ח התקדמות ביחס לעבר, הרי תרגומה של הצהרת כוונות זו למונחים מעשיים לא אירע, ורוב ההמלצות הן המלצות כלליות ומעורפלות. לא נקבעות פעולות קונקרטיות לביצוע, לא נקבע דרג מבצע, לא נקבעים לוחות זמנים, לא נקבעת חובת דיווח ולא נקבע גורם מפקח. זהו צעד ראשון בדרך לתוכנית פעולה, אבל זו איננה תוכנית פעולה.

75. קביעת מנגנון לטיפול בתלונות בדבר אפליה - המלצות הדו"ח אינן כוללות הקמת מנגנון לקבלת תלונות שעניינן אפלייתן של קצינות ושוטרות, ודרכי הטיפול בתלונות אלו, לרבות הצעדים המשמעותיים שינקטו כנגד מפקדים או שוטרים שינקטו אפליה או יחס וגישה שוביניסטיים. אין כל התייחסות לחששן של שוטרות להתלונן אודות אפלייתן, והצעת פתרונות להתמודדות עם קושי זה.

76. קביעת יעדים ביחס לייצוג הולם לנשים - לעיל פורטו ממצאי הוועדה בדבר ייצוג נמוך של נשים במצבת כוח האדם במשטרה בכלל, בקרב מגויסים חדשים ובמגזר הייעודי בפרט,

והעדרן המוחלט מחלק גדול מהמקצועות המשטרתיים. בעניין זה התבקש בצו-על-תנאי כי תוכנית הפעולה תכלול קביעת יעדים לייצוג הולם, לרבות יעדים לייצוג במשטרה בכלל, ובתפקידים וביחידות בהם לא קיים ייצוג הולם כאמור, וכי יקבעו לוחות זמנים להשגת יעדים אלו.

מסקנת הדו"ח הנוגעת לסעד זה היא המלצה ב' (עמ' 39) הקובעת:

"התווית תוכנית פעולה שמטרתה הגדלת מספר השוטרות המשרתות במשטרה ל- 25% במהלך העשור הקרוב, כאשר יש לבחון ולבדוק את המשמעויות מבחינת היקף גיוסים, מצבת כ"א וכו".

77. היעד לייצוג הולם שנקבע אינו מספק בהיותו בלתי הולם - דהיינו נמוך מדי - ובכך שנקבע ביחס לפרק זמן ארוך מדי. אם מתבקשת קביעת יעד ארוך טווח לייצוג הולם הרי יעד זה צריך לעמוד על יעד של 40% לכל הפחות.

כמו כן, לא נקבעו יעדים לייצוג הולם בקרב המקצועות היעודיים בכלל, ומקצועות ספציפיים בהם אין ייצוג בפרט, שאלו היעדים הרלוונטיים יותר, בהיות מקצועות אלו המקצועות הבעייתיים יותר.

בנוסף, אין כל משמעות מעשית לקביעת יעד ביחס למצבת כוח אדם, ובוודאי ביחס לפרק זמן כה ארוך. יעדים מעשיים צריכים להתייחס לנתון עליו יש שליטה, והוא שיעור הנשים בקרב מגויסים חדשים, ובפרט בקרב מגויסים לתחום הייעודי. יעדים אלו צריכים להתבצע באופן מיידי. יעד כזה צריך לעמוד, לכל הפחות על 35%.

78. אין התייחסות מספקת בדו"ח הוועדה לדרכים בהן ניתן להעלות את ייצוג הנשים. כך למשל, לא נדון הצורך לעודד נשים לפנות ללשכות הגיוס, ועל ידי כך להגדיל את מספר הפונות להתגייס, צורך המתעורר עקב מדיניות העבר שהביאה לדיכוי פניות כאלה.

79. אין קביעת יעדים לייצוג הולם של נשים בכל הדרגות, ובפרט בתחום הייעודי. כלומר - שהגדלת הייצוג תעשה לא רק באופן כמותי אלא גם איכותי.

80. ביצוע, דיווח, פיקוח ובקרה - היבט חיוני של תוכנית הפעולה הוא מנגנון ביצוע ומעקב. המלצה ט' לדו"ח ממליצה כי תוקם ועדת מעקב, אולם המלצה זו אינה קונקרטיבית, הן מבחינת

דרג הוועדה והרכבה, והן מבחינת דרכי פעולתה. בפרט צריכה להיקבע באופן מפורש חובת דיווח תקופתית שתכלול בדיקת מימצאים, תיעוד פעולות שבוצעו, ותכנון פעולות עתידיות. דיווח זה צריך להיות פתוח לעיון הציבור.

81. טענות העותרות אינן ממצות - העותרות מבקשות להדגיש כי לא מיצו טענותיהן בנוגע לדו"ח הוועדה, וזאת מאחר שתקצר היריעה לכך בטיעונים אלו. בפרט אין העותרות ממצות טיעוניהן ביחס למסרים מפלים, מפורשים או משתמעים, המופיעים בדו"ח הוועדה ובהמלצותיה, או בדבר המלצות שאינן מפורשות דיין, או שאין להן תרגום מעשי.

כדוגמא בלבד תצוין המלצה ד(2) בדו"ח:

"הסברה לנשים על מחויבות לתפקיד אותו הן ממלאות. כדי שלא תנצלנה לרעה את מעמדן כנשים ותתחמקנה מאחריות התפקיד".

בדומה לכך, המלצה ה' לדו"ח אודות "כלים משמעתיים למפקדים".

בדו"ח לא הובא כל מימצא לכך כי נשים נעדרות מחויבות לתפקידן, כי הן מנצלות לרעה מעמדן כנשים, או כי הן יוצרות בעיות משמעתיות מיוחדות. נוכח זאת, אין מקום להמלצות אלה בדו"ח, והן מהוות פגיעה נוספת בזכותן של שוטרות משטרת ישראל לשוויון. ההסברה המבוצעת לנשים צריכה להיות אודות זכותן לשוויון והאמצעים העומדים לרשותן לממשו, הלכה למעשה.

העותרות סבורות כי על המשיבים לבחון מחדש את מימצאי הדו"ח והמלצותיו, על מנת להסיר ממנו תקלות אלו.

ד. סיכום טענותיהן של העותרות ביחס לסעדים הכלליים

82. לאור האמור לעיל, מתבקש בית המשפט ליתן לעותרות את הסעדים הכלליים המבוקשים בעתירה, כפי שפורטו לעיל, ולהורות למשיבים לבצע את הפעולות הבאות:

בדיקת נתונים סטטיסטיים

השלמת נתונים שבדו"ח הוועדה (סעיף 72(א) לעתירה):

(1) השלמת הנתונים שבעמ' 22-25 לדו"ח הוועדה, ביחס לכל אחת מהשנים 1996-

1980.

- (2) המצאת נתונים ביחס לשעור הנשים בקרב הפונים ללשכות הגיוס, בהשוואה לשיעורן בקרב המתגייסים, ביחס לכל אחת מהשנים 1980-1996.
- (3) המצאת נתונים בדבר משך זמן ממוצע לקידום נשים במגזר היעודי.
- (4) המצאת נתונים בדבר השכלה, דפ"ר וקידום ממוצעים של נשים וגברים במצבת כוח האדם הכללית של המשטרה.

ביחס למבוקש בסעד 4

- (5) ליתן הצהרת מדיניות כוללת אודות הנהגת מדיניות שוויונית, והיות כל המקצועות המשטרתיים פתוחים בפני נשים על בסיס שיווני; הנחית לשכות הגיוס והמפקדים כאמור.
- (6) לבטל ביטול מוחלט את קריטריון השירות הקרבי, כקריטריון המקנה עדיפות בגיוס, שיבוץ וקידום.

ביחס למבוקש בסעד 5

- (7) לערוך הליך שבמסגרתו תשמענה שוטרות וקצינות, תתעודנה ותיבדקנה עמדותיהן וטענותיהן, בעניין שילוב נשים במשטרה ובעניין אפלייתן, ולהשלים ממצאי הדו"ח והמלצותיו, בהתאם לממצאים שיאספו.
- (8) להקים של קבע מנגנון לקבלת תלונות שעניינן אפלייתן של קצינות ושוטרות, בשל מינן, וקביעת דרכי פעולתו של מנגנון זה.
- (9) לקבוע יעדים ליצוג הולם לנשים בקרב המגויסים החדשים למשטרה בכלל, ובקרב המגויסים לתחום היעודי בפרט, ויעדים במצבת כוח האדם, כפי שפורטו לעיל, או כפי שימצא בית המשפט לנכון.
- (10) לקבוע פרטים בדבר מנגנון ביצוע ומעקב, לרבות דרכי פעולתו, ובפרט קיום חובת דיווח תקופתית אודות פעולות שנעשו, שינויים שחלו, ופעולות צפויות, וכן לקבוע כי המידע האמור יהא פתוח לעיון הציבור, ובכלל זה לעיון העותרות.

V. הסעדים הספציפיים שהתבקשו בעתירה

83. בעתירה התבקשו סעדים ספציפיים בעניין של העותרות 1-4, ועניינם גיוסן למשטרה או שיבוצן לתפקידים מסוימים, וכן מתן פיצוי להן, בגין האפליה שנקטו המשיבים כלפיהן (סעדים 1-3 ו-6).

במהלך ההליכים שלאחר הגשת העתירה התבקשו המשיבים להביא על תיקונה גם את אפלייתן של המצהירות 1-3, ולהביא לשיבוצה לתפקיד המבוקש של המצהירה 3, ולגיוסן למשטרה של המצהירות 1-2.

יצויין בפתח הדברים, כי דומה מהשתלשלות העניינים בעניינן של העותרות והמצהירות לאחר הגשת העתירה, כי המשיבים סבורים היו כי עניינן הובא בפני המשיבים ובפני בית המשפט, רק על מנת להדגים את הטענות בדבר מדיניות של אפליה. טענותיהן לא זכו לבדיקה רצינית, ולמעלה משנה לאחר שהוגשה העתירה, לא אירע דבר בענייניהן של אף אחת מהעותרות והמצהירות. ביחס לחלקן, לא אירע דבר עד עצם יום הגשת טיעונים אלו, שנה ומחצה לאחר הגשת העתירה. אף לא אחת מהן לא קיבלה את מבוקשה בעתירה.

כל מאמציהן של העותרות, בפניותיהן למשיבים, להעמידם על כך כי העותרות והמצהירות באמת ובתמים מעונינות להתגייס למשטרה או להשתבץ לתפקידים המבוקשים על ידן, וכי הן עומדות על טענתן כי הדבר נמנע מהן בשל מדיניותם המפלה של המשיבים, עלו בתוהו.

84. להלן, תעמודנה העותרות על עניינה של כל עותרת ומצהירה, אולם, על מנת שלא לחזור בפירוט על עובדות שהובאו בפני בית המשפט, מופנה בית המשפט לעתירה לצו-על-תנאי, לתצהירים הנוספים שהוגשו ביום 18.9.96, ולתצהירים המשלימים שהוגשו בסמוך למועד הדיון בעתירה (וסומנו תצ/4-תצ/6). תיאור השתלשלות העניינים המפורטת בעניינן של העותרות מובא כאן, על אף אריכותו, בשל היותו חיוני להוכחת טענתן בדבר אפלייתן.

א. העותרות

העותרת 1

85. העותרת 1, תושבת תל-אביב, פנתה למשטרת ישראל בבקשה להתגייס לראשונה ביום 9.4.93, בעקבות מודעה שפירסמה משטרת ישראל בעניין מבצע גיוס נרחב שהיא עורכת בכל הארץ, למגוון תפקידים. העותרת 1 ביקשה להתגייס לתפקיד מבצעי, ובפרט עז היה רצונה להיות שוטרת סיור במשטרת ישראל.

במהלך התקופה שמיום זה ועד אוגוסט 1995, פנתה העותרת שוב ושוב, הן ללשכות הגיוס, והן לקציני משטרה האחראים על גיוסים לתחנותיהן, בבקשה להתגייס למשטרה. שוב ושוב נאמר לה כי אין אפשרות לגייסה עקב היותה אישה (ר' פירוט בסעיפים 4 ואילך לעתירה). בפרט יצויין כי מספר פעמים הודגש בפני העותרת כי על אף שנערכים גיוסים ליחידות הסיוור, אין מגייסים נשים למשרות אלו. יצויין כי במסגרת מאמציה הנ"ל הוצע לעותרת תפקיד מפקדת בסיס משמר אזרחי בחצי משרה, תפקיד אותו דחתה בשל היותו פקידותי בעיקרו, ובשל רצונה להתגייס כשוטרת סיוור, ומאחר שידוע היה לה כי נערכים גיוסים לתפקיד המבוקש על ידה.

עד מועד אוגוסט 1995 לא נערכו לעותרת מבחני קבלה כלשהם למשטרה, ובשום שלב לא נאמר לה כי איננה מתאימה לגיוס.

יצויין כי בשנים 1993-1995 גויסו למשטרת ישראל 5336 שוטרים, מתוכם גויסו 604 נשים לכל התפקידים, לרבות המנהלים, דהיינו שיעור של 11%.

(נספחים ע/16 ו-ע/17 לעתירה, סעיף 32 לכתב התשובה לעתירה).

כמו כן, בשנים 1993-1995 גויסו למחוז תל-אביב של המשטרה 820 שוטרים, מתוכם 147 נשים (18%). ולמחוז מרכז של המשטרה גויסו 767 שוטרים, מתוכם 109 נשים (14%).

(ר' נספח י' לעיקרי טיעון אלה).

86. ביום 1.8.95 פנתה ב"כ העותרת למשיבים 1 ו-2 וגוללה את השתלשלות העניינים בעניינה של העותרת 1. בתשובה שהתקבלה על ידי ב"כ העותרות מסנ"צ שרה מלול, רמ"ד גיוסים ושלישות במטה הארצי, לא היתה התייחסות פרטנית לטענת האפליה והוצע לעותרת 1 לפנות שוב ללשכת הגיוס בתל-אביב (צורף לעתירה וסומן ע/10).

87. בהתאם לכך פנתה העותרת 1 בסמוך לאחר מכן ללשכת הגיוס בתל-אביב, ונערכו לה מבחני מיון וקבלה למשטרה. לאחר מספר ימים נמסר לעותרת מלשכת הגיוס, כי עברה את המבחנים בהצלחה, אולם אין בלשכת הגיוס תפקידים פנויים עבורה. הוצע לעותרת לפנות טלפונית לסנ"צ מלול. סנ"צ מלול מסרה לעותרת כי חיפשו עבורה חצי משרה במשמר האזרחי, אולם בינתיים ללא הצלחה. עוד מסרה לה סנ"צ מלול, כי ישנם תקנים פנויים ביחידה המרכזית

(ימ"ר), וביחידת הסיור המיוחדת (יס"מ) במחוז תל-אביב, אולם תקנים אלו מיועדים לגברים בלבד.

88. ביום 20.2.96 נמסר לעותרת 1 כי ישנם תקנים פנויים כבקריית גבולות בשדה התעופה באילת. העותרת דחתה את ההצעה להתגייס לתפקיד זה, הן בגלל מהות התפקיד, שהוא פקידותי, והן בגלל מקום העבודה, הרחק ממרכז חייה בתל-אביב. יצויין כי תפקיד בקרת גבולות מאויש כמעט בלעדית על ידי נשים.

89. עד כאן השתלשלות העניינים שטרם הגשת העתירה.

בכתב התשובה לא הוכחו אף אחת מהעובדות שנטענו בעתירה, למעט טענת העותרת, כי ניצב גבי לסט, אז מפקד מחוז תל-אביב, אמר לה כי "הטייסת הגיעה לעליון ואולי גם את תגיעי אתי לעליון". לעומת זאת, לא הוכחו דברי ניצב לסט, שצוטטו בעתירה, לפיהם אם היתה גבר היה שולח אותה לערוך מבחנים לגיוס למשטרה, כי יש לו "תקנים עבור גברים" בלבד, כי אין הוא מעונין להוסיף עוד נשים למחוז שלו, ואם יעשה כן, יהיה זה למוקד המשטרה בלבד.

90. תשובותיהם היחידות של המשיבים בכתב תשובתם לטענות העותרת ולהשתלשלות עניינים זו היו, כי על העותרת היה להתגייס לתפקיד המשמר האזרחי, בחצי משרה, שהוצע לה. עוד נטען, כי אין בסיס לטענת העותרת, שאין מגייסים נשים ליחידות הסיור. כהוכחה לטענה זו טענו המשיבים, כי "אפילו בתקופה בה עמדה על הפרק שאלת גיוסה ושיבוצה של עותרת זו, גוייסו שתי נשים ליחידת סיור במרחב הירקון, לאחר שנמצאו מתאימות לתפקיד".

91. לא ברור כיצד העובדה שבמהלך שנתיים, בהם גויסו 820 איש למחוז תל-אביב של המשטרה, גויסו שתי נשים ליחידות הסיור, מפריכה טענתה של העותרת כי אי גיוסה לתפקיד זה נבע מהיותה אישה. המשיבים לא טענו כלל, וממילא לא הוכיחו, כי לעותרת 1 אין נתונים מתאימים לתפקיד זה (יוזכר כי העותרת 1 עברה בהצלחה את מבחני הגיוס למשטרה). המשיבים לא ציינו כמה גברים התקבלו בתקופה זו לתפקידי סיור, ולא טענו, וקל וחומר לא הציגו ראיה כלשהי, כי נתוני העותרת נופלים מנתוני הגברים שהתקבלו (ולא מנתוני שתי הנשים שגויסו). המשיבים לא התייחסו בתשובתם בדרך כלשהי לאמירות שנאמרו לעותרת מפי מפקדים שונים, כי אין מגייסים נשים.

92. יצויין כי נשים מהוות 8% בלבד משוטרי הסיור במשטרת ישראל (ר' "סייר" בנספח ה' לדו"ח הוועדה). תצוין מסקנת דו"ח הוועדה: "מבין 178 המקצועות בולטים מקצועות הסייר והחוקר בכמות כ"א, במקצוע, ביחס לשאר המקצועות ובאופן טבעי וברור כנובע מייעדי המשטרה" (עמ' 24 לדו"ח). ממנה עולה כי מדובר במקצוע מרכזי ביותר במשטרה, אליו מגויסים שוטרים רבים.

93. למעלה משנה לאחר שהוגשה עתירה זו (באפריל 1996) לא אירע דבר בעניינה של העותרת. יצויין כי ב"כ העותרות פנתה בעניינה, כמו בעניינן של שאר העותרות והמצהירות, מספר פעמים, ליו"ר הוועדה ולב"כ המשיבים. (להשתלשלות העניינים שלאחר הגשת העתירה, ר' תצהירה המשלים של העותרת מיום 28.8.97 וסומן תצ/4).

94. בחודש יוני 1997 התקשרו מלשכת הגיוס לעותרת והודיעו לה כי ישנם תקנים פנויים במשטרת התנועה במחוז ירושלים (יצויין כי העותרת תושבת תל-אביב). בראיון שנערך לעותרת נאמר לה, כי עליה להתחייב לשרת במחוז ירושלים של המשטרה שבע שנים, טרם שתוכל לבקש לעבור למחוז אחר, והעותרת סירבה להצעה. ב"כ העותרות פנתה לב"כ המשיבים במכתב, בו הסבירה כי אין בהצעה זו משום מענה לחובת המשיבים להציע לעותרת להתגייס למשטרה. (נספח ב' לתצהיר המשלים תצ/4 מיום 28.8.97).

95. בחודש אוגוסט 1997 פנו לעותרת מלשכת הגיוס במחוז תל-אביב של המשטרה, והוצע לה להתגייס למוקד המשטרה. הודע לעותרת, לאחר ראיון, כי התקבלה לתפקיד. יצויין, כי תפקיד המוקד הינו תפקיד משרדי, ולא תפקיד שטח, כרצונה של העותרת. תפקיד המוקד הינו מהתפקידים המאוישים באחוז גבוה על ידי נשים (ר' "סייר מרכז שליטה" בנספח ד' לדו"ח הוועדה - 36% מעובדי המוקד הן נשים). אף על פי כן, הסכימה העותרת לגיוסה לתפקיד זה, בשל רצונה העז להתגייס למשטרה.

96. בימים 17-19 לאוגוסט 1997 השתתפה העותרת בגיבוש לקראת גיוס למשטרה במכללת נעורים בנתניה. יחד עמה היו בגיבוש 31 גברים ואף לא אישה אחת. כל המשתתפים הגברים התייצבו לראשונה בלשכת הגיוס של המשטרה בשבועות האחרונים. מגויסים אלו מיועדים היו לשרת בתפקידי שטח שונים, כגון סיור, בילוש, יס"מ (יחידות סיור מיוחדות), יס"מ אופנועים, וזאת במחוז תל-אביב והמרכז, בסמוך למקום מגוריהם.

97. במועד בו ערכה העותרת את הגיבוש, נערך במכללת נעורים קורס שוטרים, שהוא קורס שנערך לשוטרים חדשים כשלושה חודשים לאחר גיוסם. בקורס זה השתתפו כ- 30 שוטרים ובהם אישה אחת בלבד.

98. העותרת עברה את הגיבוש בהצלחה, לרבות מבחן פסיכולוגי ומבחן סוציומטרי, אולם לא הצליחה להשיג תוצאה מספקת בריצת 1000 מ' (7.5 דקות במקום המינימום הנדרש של 6 דקות), וניתנה לה ארכה של חודש לשפר את התוצאה, לפני שתמשיך בתהליך הגיוס.

99. ביום 2.9.97 פנו לעותרת טלפונית מלשכת הגיוס ונמסר לה כי היא פסולה לגיוס למשטרה מאחר שיש לה "אחים עבריינים". ב"כ העותרות פנתה לב"כ המשיבים במכתב בבקשה לקבל פרטים נוספים בעניין זה, אולם טרם קיבלה לידיה תשובת המשיבים בעניין זה.

(העובדות המצוינות בסעיף זה אינן נתמכות בתצהיר, בשל התרחשותן ימים ספורים לפני הגשת טיעונים אלו).

אין העותרת יכולה להביא טיעוניה בעניין פסילתה לגיוס מהטעם האמור בשלב זה, מאחר שלא הועברו לידיה טיעוני המשיבים בעניין.

100. השתלשלות העניינים בעניינה של העותרת מצביעה על כך כי אי גיוסה למשטרה נעשה אך ורק על רקע מינה. גם אם תניח העותרת, בשלב זה, כי בסופו של דבר ימנע גיוסה למשטרה, מסיבה שאינה תלויה בה - היינו, כי יש לה קרובי משפחה המעורבים בפלילים, באופן המונע את גיוסה למשטרה - אין בכך כדי להעלות או להוריד מטענתה כי סבלה אפליה בשל מינה בהליך גיוסה למשטרה. העותרת פעלה תקופה של 4.5 שנים למען גיוסה למשטרה, ונתקלה בתקופה זו ביחס מפלה ומשפיל מצד גורמים שונים במשטרה. בכל התקופה נמנע הליך גיוסה למשטרה, בשל מינה. אלמלא אפליה זו, היתה העותרת מתחילה בהליך גיוסה למשטרה לפני עת ארוכה, ואם קיימת סיבה עניינית מדוע לא ניתן לגייס את העותרת למשטרה, היתה סיבה זו מתגלה לפני זמן רב, ומהעותרת היה נחסך מסע יסורים ארוך, כאשר כל העת היא מקוה כי תוכל להגשים תקוותה להתגייס למשטרה, ומנהלת מסלול חייה בהתאם.

101. לאחר שתקבל העותרת מהמשיבים מידע בעניין פסילתה לגיוס, תשקול העותרת טיעוניה הנוספים בעניין גיוסה למשטרה. ללא קשר לתוצאת הבירור האמור, מבקש בית המשפט להורות

למשיבים להביא לפיזיויה של העותרת, בגין אפליה בשל מינה, בסכום שימצא בית המשפט לנכון.

העותרת 2

102. העותרת 2 פנתה בנובמבר 1994 ללשכת הגיוס בירושלים בבקשה להתגייס למשטרה, וציינה כי היא מעוניינת בתפקיד משרדי. בחודש מאי 1995 פנתה העותרת בכתב ללשכת הגיוס וציינה נכונותה להתגייס למשטרה בכל תפקיד שהוא. כחודשיים לאחר מועד זה, בעקבות פרסומים בדבר מבצע הגיוס שעורכת המשטרה, פנתה העותרת פעם נוספת ללשכת הגיוס, אולם נמסר לה כי המשטרה זקוקה אך ורק ליוצאי יחידות קרביות.

ביום 30.8.95 פנתה ב"כ העותרות למשיבים 1 ו-2 בעניין העותרת 2. בתשובה למכתבים אלו נכתב, כי במבצעי הגיוס שערכה המשטרה באזור ירושלים ניתנה עדיפות לבעלי רקע צבאי קרבי או פיקודי.

103. בתצהיר התשובה של המשיבים נטען כי אי גיוסה של העותרת נבע מהצהרתה, עת פנתה לראשונה ללשכת הגיוס, כי היא מעוניינת בתפקיד משרדי, ומדיניות המשטרה שלא לגייס לתפקיד זה. לא היתה התייחסות לדברי העותרת כי כבר במאי 1995 הביעה נכונות להתגייס לכל תפקיד, דבר שהובא פעם נוספת לידיעת המשיבים במכתבה של ב"כ העותרות מיום 30.8.95. עוד נאמר בתצהיר התשובה, כי העותרת, שעברה מבדקי גיוס כלליים, נמצאה מתאימה לגיוס למשטרה, אולם בשלושת החודשים הקודמים [להגשת כתב התשובה ביום 30.9.96 - ה' תנ' לא נערכו גיוסים למשטרה.

יצויין כי בשנת 1995 גויסו למחוז ירושלים של המשטרה 205 איש, מתוכם 37 נשים (18%), ובשנת 1996 גויסו למחוז ירושלים של המשטרה 165 איש, מתוכם 39 נשים (23.6%).
(ראה נספח י')

104. לא נטען בכתב התשובה כי מועמדים אחרים שהתקבלו למשטרה בתקופה הרלוונטית נמצאו מתאימים יותר לגיוס מאשר העותרת. לא נטען דבר בעניין דחית מועמדות העותרת בשל כך שאין היא עונה על קריטריון השירות הקרבי.

105. מעת שהוגשה העתירה ועד מועד הגשת טיעונים אלו, לא אירע דבר בעניינה של העותרת 2, וזאת שנתיים ומחצה לאחר שהודיעה ללשכת הגיוס כי היא מעוניינת להתגייס למשטרה בכל תפקיד.

106. העותרות פירטו לעיל טיעוניהן בדבר היותו של קריטריון השירות הקרבי קריטריון פסול ומפלה. אי גיוסה של העותרת, בשל כך שאין היא עונה לקריטריון זה, מהווה אפליה פסולה מטעמי מין.

107. לאור האמור, מתבקש בית המשפט להורות על גיוסה של העותרת 2 למחוז ירושלים של משטרת ישראל. עוד מתבקש בית המשפט להורות למשיבים לפצות את העותרת על האפליה ממנה סבלה, בסכום שבית המשפט ימצא לנכון.

העותרת 3

108. העותרת 3 פנתה בחודש יוני 1995 ללשכת הגיוס בירושלים ומילאה טפסי מועמדות לגיוס. מלשכת הגיוס נמסר לה, כי אין באותו מועד תקנים פנויים, וכך נמסר לה בפעמים נוספות בהן פנתה ללשכת הגיוס, בחודשים ינואר ואפריל 1996. העותרת פנתה גם לאחראית על הגיוסים במחוז ש"י, אשר מסרה לה כי תקן הנשים מלא כרגע ואין צורך בנשים נוספות.

109. תשובת המשיבים בעניינה של העותרת מובאת בזאת כלשונה:

"העותרת 3 ביקשה להתגייס למשטרה וזומנה, יחד עם עוד 16 בנות לועדת קבלה לשם בדיקת התאמתה לשירות ביחידת סיור מיוחדת (יס"מ).

יוטעם כי במחוז ירושלים, במהלך שלוש השנים האחרונות, גויסו 728 שוטרים, מתוכם 117 נשים, המהוות כ-16% מכלל הגיוסים. אחוז זה נופל אך במעט מאחוז הנשים הפונות להתגייס למשטרה.

העותרת לא עמדה במבדקים, ובאותה עת נמצאו מגוייסות אחרות מתאימות ממנה.

סוף דבר, שנשלחו שבע בנות להמשך הליכי גיוס, ולאחר שעברו את כל מבדקי הגיוס, גויסו חמש מתוכן ליס"מ".

110. מהנתונים שהובאו בתצהיר התשובה עולה, כי בשלוש השנים האחרונות גויסו 611 בנים למחוז ירושלים. אין כל התייחסות בתצהיר התשובה לשאלה, האם 611 בנים אלו נמצאו מתאימים יותר מהעותרת לגיוס למשטרה, שהרי נתוני העותרת אינם נבחנים מול 5 הבנות שנבחרו מתוך ה- 16 שנבחנו, אלא מול כל המגויסים שהתגייסו אותה עת למשטרת ירושלים.

יצויין כי בשנת 1995 גויסו למחוז ש"י של המשטרה 310 איש, מתוכם 26 נשים (8.3%). בשנת 1995 גויסו למחוז ירושלים 205 איש, מתוכם 37 נשים (18%). בשנת 1996 גויסו למחוז ירושלים 165 איש מתוכם 39 נשים (23.6%). בשנת 1997 גויסו למחוז ירושלים 78 איש מתוכם 18 נשים.

111. ביחס לטענה כי אחוז המגויסות למחוז ירושלים בשלוש השנים האחרונות - 16% - "נופל אך במעט מאחוז הפונות למשטרה", מציינות העותרות כי מהנתון המובא בעניין אחוז הפונות למשטרה, בסעיף 32 לכתב התשובה, עולה כי בשנת 1995 היוו נשים 25% מכלל הפונים ללשכת הגיוס, ו-12% מכלל המגויסים, דהיינו מחצית. לא הובאו נתונים לשנים הקודמות לשנת 1995, ולא הובאו נתונים בחתך מחוזות. הובא עוד רק נתון חלקי אחד המתייחס לחמשת החודשים הראשונים לשנת 1996. מכאן, שאין כלל בסיס להשוואה של שיעור גיוסי נשים בשלוש השנים שקדמו לעתירה, עם שיעור הנשים שפנו ללשכת הגיוס באופן כללי ולא ביחס למחוז ירושלים. מכל מקום שיעור של 16% אינו נופל במעט משיעור של 25%, אלא מהווה סטיה משמעותית ביותר משיעור זה (ור' שאר טיעונינו בעניין משמעות נתון זה בסעיף 48 לעיל).

מאליו מובן כי שום בדיקה של נתון סטטיסטי זה אינה יכולה להחליף בדיקה אינדיבידואלית של כישורי העותרת מול כישורי המועמדים שהתקבלו בתקופה זו.

112. חצי שנה לאחר שהוגשה עתירה זו, בחודש ספטמבר 1995, זומנה העותרת ללשכת הגיוס בירושלים לערוך מבחנים לגיוס, ונאמר לה כי הזימון הוא כתוצאה מהוראה של לשכת היועץ המשפטי של המשטרה. לאחר מספר ימים נמסר לעותרת כי עברה את המבחנים בהצלחה, אולם אין הוראות בעניין גיוסה.

113. משך שמונה חודשים לא שמעה העותרת דבר מהמשיבים. בסוף מאי 1997 פנו לעותרת מלשכת הגיוס וזימנו אותה ללשכת הגיוס. העותרת נשאלה באיזה תפקיד היא מעוניינת, ואמרה כי בתפקיד מבצעי, והופנתה לגיוס לתנועה.

114. בראיון שנערך לעותרת נאמר לה כי ישנן מועמדות רבות לתפקיד המוצע, ומתוך כל המועמדות יבחרו רק ארבע. במהלך הראיון חשה העותרת כי אחת המראיינות, שהיתה מוכרת לה מההליכים קודמים לגיוסה למשטרה, מבקשת להכשילה (ר' פירוט הראיון בתצהירה המשלים של העותרת תצ/5 מיום 31.8.97, שהוגש ביום 1.9.97).

115. יומיים לאחר הראיון, נמסר לעותרת כי לא תתקבל למשטרה, מאחר שאינה עומדת בקריטריונים, ולא ימשיכו בהליכי גיוס לגביה. העותרת קיבלה לאחר ימים מספר מכתב ברוח זו, בו נאמר כי לא ניתן לגייסה למשטרה עקב "אי התאמה לתנועה".

116. יצויין, כי העותרת עברה בהצלחה את מבחני הגיוס למשטרה.

יצויין עוד כי העותרת שירתה בשירותה הצבאי כנהגת רופאת ח"ן ראשית בצה"ל. לאחר שחרורה מצה"ל עברה העותרת קורס אבטחת בתי ספר ועבדה כמאבטחת במשך שנה. במועד הגשת העתירה עבדה העותרת כנהגת מונית. לאחר הגשת העתירה, עברה העותרת בהצלחה קורס נהגי אוטובוס בחברת "אגד", ומזה שנה ושלושה חודשים עובדת העותרת כנהגת אוטובוס בחברת "אגד", והיא נהגת האוטובוס היחידה בירושלים.

לאור האמור, תמוחה המסקנה כי העותרת אינה מתאימה לשירות במשטרת ישראל, ולשירות כשוטרת תנועה בפרט. מכל מקום, המשיבים לא טענו ולא הוכיחו כי העותרת נופלת בכישוריה מכלל המועמדים שהתקבלו, בתקופה בה פנתה העותרת למשטרה.

117. לאור האמור, מתבקש בית המשפט להורות על גיוסה של העותרת למשטרה. כמו כן, מתבקש בית המשפט להורות למשיבים לפצות את העותרת על האפליה ממנה סבלה מחמת מינה, בסכום שימצא בית המשפט לנכון.

118. העותרת 4 התגייסה למשטרת ישראל בפברואר 1995. מאחר שבשירותה הצבאי היתה חובשת במשמר הגבול, ביקשה להתגייס למשטרה כחובשת, אולם בירורים שערכה העלו, כי המשטרה מסרבת להעסיק נשים בתפקידי חובשות. לפיכך התגייסה ליחידה אחרת.

119. ביולי 1995 נודע לעותרת מרופא מחוז ירושלים של המשטרה, כי יש תקן פנוי לחובש במחוז. רופא המחוז, המכיר את העותרת משירותה הצבאי, אמר לה כי הוא סבור שהיא מתאימה לתפקיד, אולם ידוע לו מתכתובות בעניין עם מפקד המחוז וסגנו, כי הם מסרבים לקבל נשים לתפקיד זה. בראיון שנערך לעותרת 4 בסמוך לאחר מכן עם נצי"מ מיקי לוי, סגן מפקד מחוז ירושלים, אמר לה נצי"מ לוי: "חמודליה, אצלי במחוז לא תהיה חובשת". בסמוך לאחר מכן אויש התפקיד על ידי מתגייס חדש למשטרה.

120. לאחר זמן מה הוצע לעותרת על ידי רופא מחוז ש"י של המשטרה, למלא את תפקיד חובש מרחב יהודה. אולם בראיון שנערך לעותרת 4 על ידי סגן מפקד מחוז ש"י, תני"צ נתן כרמלסקי, אמר לה תני"צ כרמלסקי, כי אין הוא מוכן לקבל אישה לתפקיד חובשת במחוז בפיקודו. עקב דחית מועמדותה לתפקיד חובשת, עברה העותרת לשרת במשטרת התנועה.

121. ביום 7.9.95 פנתה ב"כ העותרות למשיב 2 ולמפקד מחוז ש"י, וביקשה מהם להורות לסגן מפקד מחוז ש"י לקבל את העותרת 4 לאלתר לתפקיד חובשת מרחב יהודה, שטרם אויש במועד כתיבת המכתב.

122. בחודש אוקטובר 1995, טרם שנתקבלה כל תשובה מהמשטרה בעניינה של העותרת, נודע לה כי התפנתה משרת חובשת בבסיס ההדרכה של משמר הגבול בבית חורון. העותרת, שנאשה מלהתקבל למשרה בה חפצה, פעלה באמצעות קשרים אישיים והצליחה להתקבל למשרה זו. בתפקידה זה במשמר הגבול אפשרויות הקידום של העותרת מצומצמות בהרבה מכפי שהיו אילו היתה מתקבלת לתפקידים בהם חפצה. במשמר הגבול מספר התקנים קטן יותר, ולפיכך סיכוייה להתקדם לדרגת קצונה פחותים הרבה יותר. כמו כן אין באפשרותה לצאת לקורס סמלים או לעבור השתלמויות, שהיו מזכות אותה בהעלאה בדרגה ובשכר.

123. ביום 1.11.95 נשלחה תשובתה של רמ"ד שיבוץ וקידום בד"א. לאחר שנטען במכתב, כי "לתפקיד חובש, כלכל תפקיד אחר במשטרה, נבחר המועמד המתאים ביותר, ללא קשר למינוי", נאמר, בעניינה של העותרת 4, כי:

"לאור האמור ובהתבסס על צרכי העבודה במחוזות ש"י וירושלים ואפיוני מחוזות אלה, כולל מהות התפקיד, סוג המשימות, הרכב אוכלוסית העצורים והשוטרים, קיימת דרישה לחובש בעל הכשרה ורקע מתאימים על מנת שיוכל לבצע בנוסף למשימות הרפואיות גם משימות מבצעיות/אג"מיות אחרות".

לא הוסבר מהן משימות אלו, מהם הכשרה ורקע מתאימים אלו, ומדוע אין העותרת ממלאת אחריהן.

124. ביום 25.2.96 נפצעה העותרת בפיגוע ההתאבדות שבקו אוטובוס מס' 18 בירושלים. לעותרת נגרמו פגיעות קשות בראותיה וכוויות בגפיה התחתונות. במועד הגשת העתירה היתה העותרת מאושפזת עדיין בבית החולים, וטרם היה ידוע האם לאחר שתחלים מפגיעותיה תחזור למצב גופני, שיאפשר לה למלא את תפקיד החובשת בו חפצה ולו הציגה מועמדותה. לפיכך, הסעד שהתבקש בעתירה בעניינה של העותרת, כי תגויס כחובשת במשטרה, שלא במסגרת משמר הגבול (סעד 3 לעתירה), התבקש בכפוף לכך שמצב בריאותה יאפשר לה למלא את התפקיד המבוקש.

העותרת החלימה מפציעתה ושבה לעבודתה במשטרה. אולם, בשל פגיעותיה היא מוגבלת במספר ימי העבודה ושעות העבודה, ומצבה הגופני עקב פגיעתה עדיין אינו מאפשר לה למלא תפקיד הכרוך במאמץ פיזי אינטנסיבי, כתפקיד חובשת במשטרת ישראל.

125. בכתב התשובה הכחישו המשיבים טענת העותרת בעניין אפשרויות הקידום המוגבלות שלה במשמר הגבול. מעבר לכך, לא היתה כל התייחסות לטענת העותרת כי לא התקבלה למשרות שחפצה, במחוז ירושלים ובמחוז ש"י, עקב אפליה.

בכתב התשובה צוין כי "כחלק ממשימותיה של ועדת הבדיקה, היא עליה ליתן דעתה על סבירות הקריטריונים שנהגו עד היום לעניין שיבוץ חובש במחוז המוצב בבית מעצר".

יצויין, כי וועדת הבדיקה לא נתנה דעתה לשאלה זו, ולא קבע כל ממצאים או המלצות בעניין זה.

126. לאור האמור, מתבקש בית המשפט אך להורות על פיצוייה של העותרת, בגין האפליה ממנה סבלה, בסכום שימצא בית המשפט לנכון.

ב. המצהירות

127. ביום 18.9.96 הוגשו לבית המשפט 3 תצהירים של שוטרת שהופלתה בשיבוץ לתפקיד, ושתי נשים שבקשתן להתגייס למשטרה נדחתה בשל מינן. תצהיריהן צורפו לבקשה להגשת תצהירים נוספים וסומנו תצ/1, תצ/2 ו-תצ/3 (להלן - המצהירה 1, המצהירה 2 והמצהירה 3, בהתאמה).

ב"כ העותרות והמצהירות פנתה למשיבים בבקשה, כי במסגרת בדיקתם הכללית את סוגית האפליה, יבדק גם עניינן של המצהירות, על אף שאין הן עותרות פורמליות בעתירה זו. עניינן של המצהירות, ובקשתן לגיוס או שיבוץ לתפקיד (לפי העניין) נופל בגדר הסעד הכללי שביקשו העותרות, שענינו הימנעות המשיבים מאפליה נשים בשל מינן בגיוסן, בשיבוצן לתפקידים שונים במשטרת ישראל, ובקידומן (סעד 4).

המצהירה 1

128. המצהירה 1 התגייסה למשטרת ישראל בשנת 1990. במהלך שירותה במשטרה שירתה במוקד המשטרה ובמשטרת התנועה, וכיום היא משרתת כסיירת חוקרת ביחידת התיירות במחוז ירושלים. כמו כן המצהירה בוגרת קורסים שונים של המשטרה, לרבות קורס פיקודי, והנה בעלת רשיון לאופנוע.

129. בשנת 1991, שנה לאחר גיוסה, ביקשה העותרת להתגייס כחבלנית ליחידת החבלה של המשטרה. העותרת נתקלה בהתנגדות קשה לגיוסה ליחידת החבלה, עקב היותה אישה, כפי שנאמר לה מפורשות. על אף התנגדות זו, ניגשה המצהירה למבחנים ליחידת החבלה, ועברה אותם בהצלחה, אולם גם אז נאמר לה כי לא תוכל לשרת כחבלנית במשטרה, אלא לכל היותר כמדריכה בקורס חבלה. המצהירה לא היתה מעוניינת בתפקיד הדרכה, ונואשה מתקוותה להיות חבלנית.

(ר' פירוט השתלשלות עניינים זו בתצהירה תצ/1 של המצהירה).

130. בחודש נובמבר 1995 ביקשה המצהירה לעבור מן היחידה בה היא משרתת כיום ליחידת סיור אופנועים מיוחדת (יס"מ אופנועים) שבמחוז ירושלים. זאת, לאחר שבשיחות אישיות עם מפקדים ביס"מ אופנועים, אותם מכירה המצהירה מעבודתה כשוטרת שטח, הביעו אלו עניין בהתגייסותה ליחידה, לאור נסיונה וכישוריה.
131. יס"מ אופנועים הינה יחידה חדשה שהוקמה במחוז ירושלים של המשטרה בתחילת שנת 1995. היא מונה כ- 20-25 שוטרים, ואף לא שוטרת אחת. מעת לעת מצטרפות לפעולות היחידה שוטרות מיחידת הסיור המיוחדת (יס"מ). שוטרות אלו אינן נוהגות באופנועים, כי אם מצורפות כרוכבות שניות, ונוטלות חלק בפעולת היחידה.
132. לאחר שמפקדיה של המצהירה אישרו בקשתה זו, הועברה הבקשה, על פי נהלי המשטרה, לאישורו של קצין אג"מ מחוזי. זה כתב למצהירה, כי בקשתה נדחתה, מאחר שאיננה מתאימה לתפקיד, אולם במכתב לא צוינו כל נימוקים לאי התאמה זו.
133. בראיון שנערך למצהירה לבקשתה, עם סגן מפקד מחוז ירושלים, תת-ניצב מיקי לוי, אמר לה זה כי אין הוא רואה מקום לשרות "בנות" ביס"מ.
134. בראיון שנערך למצהירה עם מפקד מחוז ירושלים דאז, ניצב אריה עמית, אמר לה זה כי אין לו דבר נגד נשים, אבל כל עוד הוא מפקד מחוז ירושלים לא תהיה לוחמת ביס"מ אופנועים, וכי שרות "בנות" ביחידה המיוחדת ללוחמה בטרור (ימ"מ) וביחידות הסיור המיוחדות (יס"מ) הוא, לעניות דעתו, "הצגה". ניצב עמית הציע לה להיות רוכבת קטנוע ביחידת התנועה, אולם היא סירבה להצעה זו.
135. ביום 11.2.96 פנתה ב"כ העותרות למשיב 2, בעניינה של המצהירה, בדרישה להורות על העברתה ליס"מ אופנועים.
136. ביום 25.4.96 נערך למצהירה ראיון עם מפקד תחנת הבירה במחוז ירושלים. זה אמר למצהירה, כי העברתה ליחידת יס"מ אופנועים "אינה מתאפשרת מטעמים מבצעיים וסד"כ מבצעי ביחידת התיירות בה היא משרתת" וכי "לעתיד, כפוף לאותם טעמים שהוזכרו לעיל, תישקל בקשתה מחדש".

137. ביום 8.5.96 נשלח לב"כ העותרות מכתבו של סני"צ עו"ד אבי הימן, עוזר בכיר ליועצת המשפטית במשטרת ישראל. במכתב נאמר כי :

"בקשתה של השוטרת ש' ל' לעבור ליחידת האופנועים במחוז ירושלים לא נענתה משיקולים הנעוצים במיזוי יעיל ואפקטיבי של יכולתה וכישוריה הרלבנטיים במילוי ובביצוע תפקידה הנוכחי ביחידת התיירות של מחוז ירושלים, על פני התפקיד שבקשה ביחידת "האופנועים".

"שיקולים אלו הובאו לידיעת השוטרת ע"י מפקדה, נצ"מ אילן פרנקו, בראיון שנערך לה ביום 25.4.96. באותו ראיון אף ציין בפניה כי בקשתה בעינה עומדת, וכי בכפוף לשיקולים דלעיל ולנסיבות הרלבנטיות בעתיד תשקל בקשתה בבוא העת".

138. המצהירה ממשיכה לשרת ביחידת התיירות, ולא אירע דבר בנוגע לבקשתה לעבור ליחידת יס"מ אופנועים. יצויין כי ב"כ העותרות פנתה למשיבים בעניינה של המצהירה מספר פעמים לאחר הגשת העתירה, אולם לא קיבלה כל תשובה בעניינה, ולא חלה כל התקדמות בטיפול בבקשתה.

139. יצויין כי עד עצם היום הזה אין ולו אישה אחת ביחידת החבלה של המשטרה. (דו"ח הוועדה עמ' 24 - "מקצועות החבלה (0%)").

יצויין, כי בדו"ח הוועדה אין התייחסות למדיניות המונעת גיוס נשים ליחידת החבלה, או למדיניות המונעת גיוס ליס"מ אופנועים, ואין המלצות בעניין זה.

המצהירה 2

140. המצהירה 2, המתגוררת באור עקיבא, שירתה לאומי בן שנתיים בתחנת חדרה של משטרת ישראל, מספטמבר 1992 ועד אוגוסט 1994. בתום שנת השירות הראשונה נאמר למצהירה, על ידי שוטרים וקצינים בתחנת חדרה, כי אם תמשיך בשנת שירות נוספת, יש סיכוי טוב שתגוייס למשטרה בתום השירות. יצויין, כי משך שנים אחדות התנדבה המצהירה ביחידת מתנדבים במדים (מתמי"ד) של משטרת ישראל, ועסקה במסגרתה בפעולות סיוור, אבטחת אירועים, בדיקת רכבים וכדומה.

141. בחודש מרץ 1994, כחצי שנה לפני תום שירותה הלאומי במשטרה, שלח מפקד משטרת חדרה, בקשה והמלצה לגייסה למשטרת ישראל. במהלך החודשים יוני-יולי 1994 נודע למצהירה כי נערכים גיוסים נרחבים למשטרה. המצהירה וחברה ששירתה עמה פנו למפקד משטרת חדרה, בבקשה שיסייע להן להתגייס במסגרת גיוסים אלה. הלה התקשר בעניינן למפקד לשכת הגיוס בחיפה, אולם אחר השיחה אמר להן, כי נמסר לו שאין תפקידים עבורן, והוסיף ואמר כי "אם הייתן בנים, הייתי מגייס אתכן", כשכוונתו היא, כי היה מגייסן לתחנת המשטרה בחדרה.
142. מעת לעת התקשרה המצהירה ללשכת הגיוס בחיפה לברר אם התפנו תפקידים עבורן, ואף נסעה יחד עם חברתה ללשכת הגיוס בחיפה ביחד עם מפקדן הישיר. המצהירה וחברתה ביקשו ממנו לברר בלשכת הגיוס האם ישנם תקנים פנויים עבורן, ונאמר להן שאין תקנים.
143. ביום 11.12.94 פנתה המצהירה, ביחד עם חברתה, למשיב 2. במכתב נכתב כי "אנו מעוניינות מאד להתגייס למשטרת ישראל" והודגש כי "כל פניותינו עלו בתוהו בשל היותינו בנות וזאת הובהר לנו חד משמעית". המצהירה נענתה כי אם יתפנה תקן מתאים יפנו אליה.
144. המצהירה עשתה מאמצים נוספים להתגייס למשטרה, לרבות היענות למודעות שהתפרסמו מטעם המשטרה, ופניה לשר המשטרה דאז. ביום 10.5.95 פנתה עו"ד דלית רנרט מ"נעמת" לראש מדור גיוס ושלישות, בבקשה לגייס את המצהירה למשטרה. במכתבה ציינה עו"ד רנרט כי מאז פניית המצהירה למפקד המשטרה בחודש דצמבר נערכו מספר גיוסים למשטרה. בעקבות פניה זו זומנה המצהירה למבחן מיון, אותו עברה בהצלחה. ברם, גם לאחר מכן, לא זומנה להמשך הליך הגיוס.
145. ביום 10.7.95 נסעה המצהירה ללשכת הגיוס בחיפה, שם נערך גיוס ליחידה לאבטחת בתי ספר, אולם נאמר לה ולנשים נוספות כי הגיוס מיועד לגברים בלבד.
146. ביום 16.8.96 נסעה המצהירה שוב ללשכת הגיוס בחיפה. קצין המיון האחראי לגיוסים למחוז ש"י אמר לה כי עברה את בחינות המיון למשטרה בציונים גבוהים, ובשל כך שקל את מועמדותה לתפקיד ביס"מ שרון ובמחוז ש"י, אולם היא לא תוכל להתקבל לתפקידים אלו שמשום שעשתה שירות לאומי ולא שירות צבאי (ועל אף ששירות זה היה במשטרה), ולגבי גיוס למחוז ש"י - בשל כך שאיננה יוצאת יחידה קרבית.

147. ביום 28.8.95 פנו עורכות דין מנעמת פעם נוספת למשיבים. במכתב הודגש כי לאחרונה, לאחר שעברה המצהירה בחינות המיון למשטרה בהצלחה, התפרסמו מודעות "דרושים" מטעם המשטרה לגיוס לתפקידים שונים במשטרת ישראל. בתשובה שנשלחה נאמר, כי טרם נמצא למצהירה תפקיד מתאים ופנוי במשטרה, כי במחוז הצפוני של המשטרה מספר קטן ביותר של תפקידים, וכי במחוז ש"י וירושלים נדרשות מועמדות בוגרות קורס פיקודי בצה"ל. נסיונות נוספים של המצהירה להתגייס למחוז ירושלים ומחוז ש"י של המשטרה, אף הם עלו בתוהו.

148. ביום 22.2.96 פנתה עורכת דין מ"נעמת" פעם נוספת לרמ"ד גיוס שלישות, במכתב שהעתיקו נשלח למשיבים 1 ו-2. במכתב צוין רצונה העז של המצהירה לשרת במשטרת ישראל ונכונותה להיות מוצבת בכל מקום בארץ ולשמש בכל תפקיד שיוטל עליה. פורטה השתלשלות העניינים בעניינה ונקבע כי זו "מעיד[ה] כאלף עדים על קיומה של אפלייה מוצהרת ומוסוות כאחת בקבלת נשים לעבודה במשטרת ישראל ועל אי יישום מסקנות ועדת המשנה לקידומן של נשים בצבא ובמשטרה".

149. ביום 18.6.96 נשלחה תשובה בה נאמר, כי לא נמצא תפקיד מתאים למצהירה באף אחד ממחוזות המשטרה, וכי "נמצאו מועמדים/ות אחרים/ות שהועדפו על פני המועמדת הנ"ל לגיוס על ידי מפקדי היחידות הנוגעות".

150. לאחר שלא אירע דבר בנוגע לבקשתה להתגייס למשטרה, התגייסה המצהירה בחודש פברואר 1997 כשוטר במעמד מיוחד (שת"מ) לתפקיד בקרית גבול בשדה התעופה בן-גוריון. תפקיד זה הינו תפקיד מנהלי ופקידותי המאויש, רובו ככולו, על ידי נשים. התפקיד האמור הוא תפקיד זוטר ביותר, חסר עניין, אתגר, סמכויות, או אפשרויות קידום. המצהירה איננה שוטרת מן המניין, אין לה קביעות, היא מועסקת על פי שעות, ואינה זכאית למכלול ההטבות הסוציאליות להן זכאים שוטרים מן המניין. אין לה אפשרות להשתתף בקורסים משטרתיים, שהם תנאי לקידום שוטרים, לרבות קורס קצינים, והקידום המקסימלי האפשרי בתפקידה הוא דרגת סמל שני. יתר על כן, אם תתגייס המשיבה למשטרה, תקופת שירותה כבקרית גבול לא תחשב עבורה כוותק במשטרה. תפקיד זה אינו מהווה כל מענה לרצונה של המצהירה להתגייס למשטרה כשוטרת מן המניין, לתפקיד יעודי.

(ראה תצהירה המשלים של התצהירה תצ/6 מיום 28.8.97).

151. מיום שהוגש תצהירה של המצהירה לבית המשפט לא אירע דבר בנוגע לבקשתה להתגייס למשטרה, ועניינה לא זכה לכל התיחסות מצד המשיבים, על אף שב"כ העותרות פנתה בעניינה למשיבים מספר פעמים. לראשונה זכה עניינה של המצהירה להתיחסות המשיבים במכתב ב"כ המשיבים מיום 20.7.97 10 חודשים לאחר שהוגש תצהירה, ובו צוין בשורה אחת כי "לפי המידע שבידי, הנ"ל גויסה למשטרה ביום 13.2.97 ומשרתת כיום כבקרית גבול בנתב"ג". (נספח ד' לתצ/4).

המצהירה 3

152. המצהירה שירתה בשירות לאומי בתחנת משטרת ישראל בחדרה מספטמבר 1986 עד אוגוסט 1988. בתום שנת שירותה הראשונה בשירות הלאומי, נאמר לה על ידי מפקד מרחב חיפה דאז, כי אם תשרת שנת שירות לאומי נוספת, יביא לגיוסה למשטרה.

153. בתום שנת שירותה הראשונה קיבלה המצהירה המלצה ממפקדה, המופנית למפקד מרחב חיפה, וממליצה לגייסה למשטרה. עם סיום שירותה הלאומי במשטרה קיבלה המצהירה המלצות נוספות ממפקדה.

154. בסמוך לסיום שנת שירותה במשטרה, ניגשה המצהירה ללשכת הגיוס בחיפה, בבקשה להתגייס למשטרה. המצהירה ניגשה לבדיקות רפואיות ומבחנים פסיכוכיניים, אותם עברה בהצלחה, ולאחר מספר שבועות נאמר לה כי עליה להופיע לטכס ההשבעה, עם תחילת שירותה במשטרה, אולם יום לאחר מכן הודיעו לה מלשכת הגיוס כי תקני כוח האדם הוקפאו, והיא מצויה ברשימת המתנה.

155. מאז סיום שירותה הלאומי של המצהירה, לפני 9 שנים, המשיכה המצהירה לערוך בירורים לגבי אפשרויות תעסוקה במשטרה בקרב קצינים שהכירה במהלך שירותה, וכן בקרב חברים לעבודה של בעלה ואחיה, שניהם שוטרים בתחנת חדרה, אולם רובם ככולם אמרו לה כי חבל על הזמן, לא מגייסים נשים למשטרה. במהלך השנים נודע לה על גיוסן של מספר מצומצם בלבד של נשים למשטרה, אשר למיטב ידיעתה גויסו מרביתן בשל קשרים אישיים, כגון היותן בנות של קציני משטרה ומג"ב. לעומת זאת, נודע לה על גיוסם של גברים רבים כשוטרים לתחנת חדרה ותחנות משטרה אחרות.

156. בשנת 1995 פנתה המצהירה לחה"כ רן כהן בבקשה לפעול למען גיוסה למשטרה. חה"כ כהן פנה בעניינה אל המשיב 1, וביקש לבדוק מדוע לא גויסה. מכתב זה לא נענה, ופניה נוספת של המצהירה למשיב 1 לא הועילה אף היא.

157. מיום שהוגש תצהירה של המצהירה לבית המשפט, לא אירע דבר בעניינה, על אף שב"כ העותרות פנתה בעניינה למשיבים מספר פעמים. לראשונה זכה עניינה של המצהירה להתייחסותם של המשיבים 10 חודשים לאחר מכן, במכתבה של ב"כ המשיבים מיום 20.7.97. במכתב נאמר כי במבחני הדפ"ר שעברה המצהירה ב-1991 קיבלה ציונים נמוכים, ועל כן לא נמצא תפקיד מתאים עבורה, וכי היא יכולה לפנות שוב ללשכת הגיוס.

יצוין כי הציונים שקיבלה המצהירה עברו את סף הקבלה למשטרה, והיא אף עמדה להתגייס למשטרה. מעולם, מהלך 9 שנים, לא נאמר למצהירה כי אין תפקיד מתאים עבורה בשל ציוניה במבחני הדפ"ר. יתר על כן, העובדה כי לא החל הליך גיוס מחודש לגביה, מנע ממנה לגשת למבחנים אלו שוב, כפי שחפצה, מאחר שהליך מיון נערך רק כאשר יש תקן פנוי.

המשיבים לא ציינו בתשובתם מה היו ציוניה של המצהירה במבחן הדפ"ר, ולא ציינו כי בתקופה האמורה, בת 9 השנים, לא התקבלו למשטרה מועמדים אחרים שציוניהם זהים או נמוכים משלה.

ב. החשיבות שבמתן הסעדים הספציפיים

158. כפי שצוין בפתח פרק זה, נראה כי המשיבים סברו שהסעדים הספציפיים שהתבקשו בעניין העותרות והמצהירות, נופלים בחשיבותם מהסעדים הכלליים, ומכל מקום דבר לא אירע בעניינן של העותרות והמצהירות.

159. עתירה זו עוסקת אמנם בתופעה כללית ורחבת היקף, של אפליה נשים במשטרה, תופעה הדורשת שינוי מערכתי כולל, החורג מעניינה של אישה זו או אחרת. אולם, שינוי מערכתי נועד בסופו של דבר לשרת את הפרט - ובכך מבחנו. כל עותרת וכל מצהירה היא עולם בפני עצמו, והאפליה שסבלה ממנה היא עוול שממדיו אינם מצטמצמים נוכח העובדה שהוא רק חלק קטן ממציאות גדולה הרבה יותר של אפליה.

מעבר להיבט האינדיוידואלי וחשיבות אותם סעדים עבור העותרות והמצהירות באופן אישי, לסעדים הספציפיים גם חשיבות כוללת, שמעבר למישור זה. מציאות האפליה הקשה במשטרה ממשיכה ומשתרשת משום חששן של שוטרות להתלונן על האפליה שהן נתקלות בה, וסברתן, כי אם יעשו כן, הנזק שיגרם להן יעלה על התועלת. תוצאת ההליך, לגבי אותן נשים ספציפיות שאזרו אומץ והתלוננו, משדרת מסר לכל אישה במערכת, הנפגעת מאפליה. מסר זה יקבע האם הנפגעת הבאה תילחם על זכויותיה, ויכריע האם יתרחש תהליך של שינוי המציאות המפלה.

160. 4 עותרות עתרו בעתירה זו, ו-3 מצהירות הצהירו תצהיריהן. לא נטען כי אינן מתאימות לגיוס, או כי אינן מתאימות לתפקידים שביקשו למלא. לא הוסבר מדוע לא התגייסו או לא התקבלו לתפקידים שביקשו - ומדובר בפרקי זמן שעד 4 שנים. כל תוכנית פעולה שיכינו המשיבים אין בה כל תועלת, אלא אם תביא להתייחסות רצינית והוגנת כלפי מי שמתלוננת על אפליה בגיוס, שיבוץ לתפקיד או קידום, ולתיקון העוול שנגרם לה. במבחן נכשלו המשיבים כישלון חרוץ. בית המשפט מתבקש לתקן מעוות זה, ולהעמיד המשיבים בדבר חובתם החוקית לתקן את העוולות להן גרמו.

VI. הוצאות

161. בית המשפט מתבקש לפסוק לעותרות הוצאות ושכ"ט עו"ד, בשים לב לאופי הליך זה ונסיבותיו:

מדובר בהליך שענינו אפליה רחבת מימדים ועמוקה, של גוף שלטוני ראשון במעלה. טרם שהוגשה העתירה פנו העותרות למשיבים פעמים רבות, הן בעניינן של העותרות הספציפיות והן בעניין תופעת האפליה הממוסדת שעניינהן חשפו, אולם ללא הועיל. בשל כך נאלצו העותרות לפנות לבית משפט נכבד זה, בעתירה שהכנתה וניהולה היו כרוכים במאמץ יוצא דופן: התכתבויות מרובות ומפורטות, איסוף נתונים המצויים בידי המשיבים לביסוס טענת האפליה, התייעצויות עם מומחים, ופעולה בעניינן של עותרות ומצהירות רבות, הן בחודשים שקדמו להגשת העתירה, והן בשנה ומחצה שחלפה מאז. כל אלו עולים מהעתירה ומנספחיה, מהתצהירים הנוספים שהוגשו לבית המשפט, ומטיעונים אלו.

העותרות סבורות, כי קיים אינטרס חברתי חשוב, כי הוצאותיה של התדיינות מעין זו תוטלנה על המשיבים, שהתנהגותם הפסולה הביאה לה, ולא על העותרות, שנאלצו לנקוט בה בליט ברירה. הטלת הוצאות ההתדיינות על המשיבים, מהווה מחד מסר מרתיע כלפי המשיבים, ומאידך - יש בה לעודד עותרים מסוגם של העותרות בעתירה זו, לפנות לבית המשפט, להביא לתיקון האפליה ממנה הם סובלים, ולמלא בכך תפקיד חברתי של שינוי מציאות מפלה, לה נתונים גם אנשים נוספים.

לפיכך מתבקש בית המשפט לפסוק לעותרות הוצאות ושכ"ט עו"ד בסכום שימצא בית המשפט לנכון.

הדס תגרי, עו"ד
ב"כ העותרות